

Ціна 75 центів

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

РІК XXVII.

ЛЮТИЙ — 1976 — FEBRUARY

Ч 313

НОВІ ДНІ

UNIVERSALNYI ILLUSTROVANYI MISCYNNIK

Засновник, видавець і редактор 1950-1909
П. К. Волинняк

Видає видавництво "Нові Дні"

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ:

Д. В. Кислиця (головний редактор, у відпустці),
М. Дальний (тимч. виконуючий обов'язки
головного редактора)
О. Н. Гай-Головко, О. Г. Коновал,
Роман Рахманний

В. В. Павлюк — адміністратор

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ (на рік):

Канада і США — 6.50 доларів
Австралія — 4.50 австралійських доларів
Франція — 25 франків
Англія — 1.75 фунта
Всі інші країни Європи, Венесуела — 5.00 дол.
Решта країн Південної Америки — 4.00 дол.

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London W. 11, England.

В Австралії:

S. Krywolak, Box 1586 M, G.P.O. Adelaide,
S. 5001, Australia.

На Чикаго і околиці:

Mr. D. Sawertailo,
1745 Junior Terr., Des Plaines, Ill. 60016, USA

На Філадельфію і околиці:

Mr. S. Jewsevskyj,
420 Woodhaven Place, Philadelphia, Pa. 19116,
U.S.A.

На Тандер Бей і околиці:

Mr. P. Swyrydenko
133 Betnune Street
Thunder Bay "T", Ont.
P7C 2G4

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

NOVI DNI
28 Northcliffe Blvd.
TORONTO, ONT., CANADA
M6H 3H1

Second Class Mail Registration Number 1668

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

М. Кардиналовська, Р. Г. Моррісон — поезії	1
І. Багрянний — Рук а	3
П. Вакуленко — Австралійський кораловий риф	7
А. Гумецька — Пам'яті С. В. Пилипенка	11
М. Дальний — Дещо про звільнення	15
Л. І. Плюща	19
І. Манило — Байки	19
ЦК УРДП — Розбудуймо Фундацію	20
ім. І. П. Багряного	24
О. К. — З'їзд та ідеолог. семінар ОДУМ-у	24
Ю. Криволап — Що ми можемо зробити, щоб допомогти українській справі	24
В. Стус — Я звинувачую!	26
Д. Б. Чопик — Граматика Смотрицького	30
В. Чапленко — Дещо про полемічну поведінку мого "ближнього"	31

На першій сторінці обкладинки. Рожева анемона між коралів. Фото: П. Вакуленко.

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ
ЖЕРТВУВАЛИ:

Говицька Л. П., Німеччина	\$14.19
Плевако Петро, Франція	13.00
Сарнавський П., Лонгвіл, Канада	8.50
Кузьмич Г., Австралія	8.30
Дубилко Іван, Торонто, Канада	7.00
Тертишник Олександр, Оттава, Канада	7.00
Болан Яків, Лонгвіл, Канада	7.00
Чишкала Микола, Нью Йорк, США	6.50
Кульчицький Павло, Австралія	5.74
Прот. Чижив Є., Монреаль, Канада	5.50
Д-р Лисий Анатоль, Міннеаполіс, США	5.50
о. Кіт Іван, Бельгія	5.00
Ді Браун Петро, Фт. Лавдердейл, США	3.60
Газа Михайло, Торонто, Канада	3.50
Мислівець Я., Торонто, Канада	3.50
Колесник І., Торонто, Канада	3.50
Крамар Андрій, Торонто, Канада	3.50
Котульська Марія, Торонто, Канада	3.50
Радкевич Оксана, Торонто, Канада	3.50
Коробець Михайло, Садбери, Канада	3.50
Володарчук А., Лимінгтон, Канада	3.50
Котовський О., Едмонтон, Канада	3.50
Духний Наталка, Едмонтон, Канада	3.50
о. Фляк Остап, Едмонтон, Канада	3.50
Каплистий Григорій, Садбери, Канада	3.50
Матвієнко Василь, Ла Саль, Канада	3.50
Бренько Іван, Су Сейн Марі, Канада	3.50
Березовський Р., Едмонтон, Канада	3.50
Соколов А., Ст. Кетеринс, Канада	3.50

(Продовження на 3-ій стор. обкладинки)

Редакція не відповідає за зміст платних оголошень.
Статті з поданими іменами авторів не конче відбивають позицію редакції.

ВІРШІ

Мій шлях ясний був,
простий був ріст:
пройшла недовгий
з дитинства міст.

Змінив долину
глухий байрак,
круту стрімнину
покрив будяк.

Іду все далі,
зір — в далечінь;
раптом до ніг
упала тінь.

— Ти, тінь вагання,
не крий мети,
в житті з тобою
не можна йти!

Несподівано вірші зайшли
в мої дні неодоладні, сумбурні,
і розмови свої повели
часом лагідні, часом бурні.

Взяти б вірша, немов черпака,
в небі синім зірки зачерпнути,
до хатини внести тайкома,
а згаслі свої — забути.

Якби дати віршем-кресалом
таку вогняну відсіч,
щоб над життям запалали
пожеж тисячі тисяч!

Не буває долин без гір,
одинцем не вестимеш спір;

Тіні там, де сяють вогні,
і на кожне "так" є "ні";

Без води — хвилям не бити,
без любови — як можна жити?...

Роксани

Крапки поодинокі
лінією взяти,
самітні й далекі
докупи з'єднати,

Знайди мені, доле,
друга, й олівцем
з'єднай на щастя
у одне кільце.

Що ж йому подарувати
в день народження, у свято?

Дарувати хіба я в силі
легкі тіні на снігові синім?

Або хвилі морської гребінь?
Або усмішку місяця в небі?

Принести я б хотіла з собою
перший промінь зорі весною,

і вітру дотик змінний,
і ранній іній осінній.

я в той день йому просто скажу,
що я вірша йому напишу,

в ньому сніг і хвилю морську
лиш йому одному подарую.

Для сьогоднішнього дня,
ново-білосніжного,
з бору запаху несучу
соснового, ніжнього.

Приберу з його шляху
камні гострогранні.
Та з обличчя прожену
геть тумани ранні.

І засяє білиною
шлях його неходжений,
Шлях недовгий і прямий,
шлях новонароджений.

Як його оборонити
від пустого звиву.
Білину охоронити
від влізлого пилу?

Розв'яжу я всі вузли,
відпущу на волю —
Хай гуляє день новий
на роздоллі в полі!

А с і

В дитинстві
 земля
 нам ближча —
рідні
 усі
 билинки,
нам вітер-приятель
 свище,
дарує
 дощ
 росинки.
Тепер —
 асфальт
 пекучий
свою
 жалобить
 спину
під наш
 каблук
 колючий
і під
 машини
 шину.
Стати б
 за трави
 нижчею!
Томлюся
 в асфальтних
 лапах!
До землі
 притулитися
 ближче —
рідний
 відчути
 запах!

Міртала Бентова (Пилипенко), донька українського письменника Сергія Володимировича Пилипенка, народилася в Харкові. Після арешту батька жила з родиною на засланні в Росії. Українську мову не забула, але російською володіє краще і тому свої перші вірші написала російською мовою. Міртала живе в Америці, працює як скульптор (вона закінчила з відзначенням Художню школу при Бостонському музеї мистецтв). Вірші почала писати на початку 60-их років. Першу збірку видала під псевдонімом Кардиналовська в Мадриді в 1972 році під назвою СТИХИ. Незабаром вийде український авторизований переклад усіх її віршів (переклад зробила її сестра Ася Гумецька).

**НЕ ЗАБУДЬТЕ
В І Д Н О В И Т И
ПЕРЕДПЛАТУ
СВОЄЧАСНО!**

РАДА В ГАЮ
(Картина Кагра)

У неї ніжки ніби лотос ніжні
і ніжність лотоса в її лиці.
Як стебла лотоса граційні руки ті,
як стебла в течії і плавні, і неспішні.

То Рада в тихому гаю чекає,
пелюстки-щоки їй цвітуть в огні:
хвилини наближаються святні.
Спахнула ще жаркіш — ось Крішна прибуває.

А щедрий лотос, давши так багато,
за ласку і дари — що має він?
Лиш квіт його відбив губ любих рожевінь,
лиш пелени вірець в листах зубчатих.

ТІНІ НА СТІНІ

Немов раби, потоком світел гнані,
Похмурі тіні листя і гілок
Встають, шугають, тріпотять і тихнуть.
Заплетені в жаги примарну сіль.
Заледве чують супровід: сирену,
Далекий псячий гавкіт, ліжок скрип.
В безсонні хворих стогони й зідхання
І вітру спів. Нарешті спинить гру
Узір капризний: згублених ілюзій,
Надій нездійснених, поразок, марних слів.

Спокою мить. І знов нічні рисунки
Ростуть, хвилюються і, ніби, завмирають.
Та раптом, довшують, як гострі леза.
Націлені у саме серце. Жах!
Даремні намагання захистити
Таке безсиле, голе і німе.

Жахає ніч і томить дня чекання,
А день нечутно ступить на поріг,
Поглине тіней рух і з ними стіни.
Щоб взяти стомлених в обійми сну.

Переклад з англійської мови

Лідії Далекої

Р. Г. Моррісон народився 1915 року. З 1938 року живе в Австралії. Бере активну участь у пресі, ознайомлюючи австралійських читачів з австралійською й заморською мистецькою літературою. Під час Другої світової війни був перекладачем італійської мови. Продовж свого життя написав багато поетичних творів, які вийшли з трьох збірок. Переклав чимало поетичних творів з італійської, французької, еспанської, української й російської мов на англійську.

Останні роки Моррісон багато часу віділяє для вивчення новопритулих поетів до Австралії. Переклади його власних поезій з'явилися друком в Америці, Канаді й Західній Німеччині.

РУКА

(Оповідання*)

Чорна й репана, ніби вузлувата ріпа, щойно взята з морозу.

Яків пильно розглядав її біля каганця, припухлу, тиснув лівою і сичав. З виразок повиступала кров. Намагався стулити пальці, а вони не сходились, бо навіть не розгинались по-людському. Так буває лише тоді, коли пальці задубіють на морозі, до болю змерзнуть. Але Якову не зрозуміло, що то значить — змерзнути, — хіба в нього вона коли мерзла, вона — ось ця рука. Біля щиколотки нарядився чиряк, здоровий такий. Яків сердито плюнув, роздер якесь ганчір'я, попробував видавити чиряка, поморщився, посищав, а потім зав'язав його, намочивши ганчір'я в воді.

Взяв зі столу великого ножа, з-під столу витяг бруса, поклав його на лаву, натиснув коліном, поставив ближче каганця і почав зосереджено точити. Було за північ. За його словами, якраз та пора, коли "чорти навкулачки б'ються". Яків ще не лягав спати, і Яків не ляже спати.

Надворі ожеледь. Чути, як жалібно скриплять дерева. Вітер дряпається до хати, в манюпусеньке віконечко, плутається в онучах, що ними позатикано повибивані шибки, і ніби хоче підглянути, що тут так пізно діється, хто це й на що так понуро, так зле і так ритмічно, упевненою рукою точить великого ножа. У Якова виступив піт з насупленого чола; він обома руками тисне на ніж, з рота ллє воду потроху, потім піднімає до очей, пробує ножа пальцем, хмурить брови і знову сичить брус та ритмічно гойдається розпатлане, брудне волосся над спітнілим чолом.

Пізно: коли б Яків виглянув на двір, то почув би, як десь спізають треті півні і що вже пора.

Надворі вітер ходить, шльопає босими ногами. Слизько як. Яків обійшов свою обдерту хату, переліз через сусідній тин і подався городами. Ніде ні вогника. Все спить. Коли б не спізнитись.

Кривий Яків пішов на заробітки...

До Семенового двору підійшла постать, постояла. За хвилину навпроти рипнула хвіртка і через вулицю підійшла друга постать.

— Ти?

— Я... — і більше ні слова. Один поторсав хвіртку — зачинена. Тоді він переліз через паркан і відімкнув. На вулиці нікого. Вітер повернувся з півночі й дув, сердитий та колючий. Почав падати сніг. Одна постать вийшла з двору, перейшла вулицю і зникла навсупроти. За кілька часу

повернулася знову і пішла в Семенів двір. Замкнула хвіртку і просто до піддашся. Там щось вовтузилося. Коли підійшов — зашепотіло:

— Ну що?

— Порізав, усіх... ані писнули. О, у мене рука...

— Так, так, з другим би я не... маладець, Яша... Так гляди ж, обделай усе як слід, щоб чисто, збери й зв'яжи...

— О, та я, їдять його мухи...

— Ну, ну, вірю, вірю. Я на тебе, як на брата... гляди ж... А я там... А як засіріє, так і валяй... Кажеш і не писнули?

— У мене?... щоб у мене?... так, трішки... та ж я їх сонних...

— Так гляди ж.

Розійшлись. Яків допив принесену горілку навхилки і встав.

Надворі вже зовсім засіріло, як раптом у Семеновім дворі спалахнуло стовпом полум'я. Затанцювали тіні, вгору полетіли весело іскри та кім'яхи перегорілої соломи.

На далекій дзвіниці вдарило підряд дев'ять раз у маленький дзвін. Це мусило визначати — дев'ята сотня. Ось ця сама сотня. І тихо. Ніде нікого. Жодна хвіртка не рипнула, тільки десь у сусіди загавкав і завив собака. Полум'я то пригасало, то знов спалахувало, іскри летіли і зустрічалися з маленькими сніжинками, хиталися з ними на своїй путі, і гасли, падали сажею на сніг, на вулицю.

Жодного голосу, жодної душі в Семеновім дворі. Хтось десь вибіг похапцем з хвіртки, одягаючись на ходу, пробіг кілька ступнів, а потім зупинився, сердито плюнув, вилаявся, і вернувся.

Мороз, аж скалки скачуть.

Скоро до Семенового двору з грюкотом підлетіла пожежна команда. Передранкову тишу нагло стривожив людський галас, чад від факелів, потвнканих біля бочок з водою. Повибігали люди з домів, здивовані. Пожежники налягли на ворота.

Затріщали ворота, впали і...

Все замовкло. А потім регіт покотився юрбою. Серед величезного Семенового двору Яків порався біля чотирьох, уже обсмалених і намазаних мокрою сажею свиней. Збоку горить вихоть соломи, бо негаразд видно, хоч уже й розвиднилось. Двоє свиней, обшкрібаних, чистих, дошкрібав би третю, та сипинився, щоб подивитися на гостей. Сусіди реготалися: які ж бо чудні ці пожежники. — хіба вони не знають, що через три дні Різдво і що свиней смалять надворі. Брандмейстер скипів:

— Що? Ніччю?! Гей, хазяїна сюди!

*) "ВСЕСВІТ", ч. 15, 8 квітня 1928 р., Харків. Фундатор В. Блакитний.

Яків обмив ножа і заходився шкребти далі. Байдушний до всього. Його справа, — щоб не замерзло четверте, доки він обшкребе третє. Назгрібав сажі, намочив її і ще раз намазав четверте, — оце його справа, і Яків заклопотано заходився дошкребати третє.

Прибіг Семен: — Я хазяїн.

— Чиї свині?

— Мої.

— Четверо?

— Мої...

— Ви різник?...

— Ні.

— Гм... Ну, та чорт з вами, то інші розберуть, хто вам дозволив уникати податків і смалити вдома, а не на бойні. То не моє діло, моє — гонити штраф за тривогу — о! П'ятдесят карбованців.

— Що? П'ятдесят? Товариші, та дозвольте, та помилуйте! То ж не мої свині, не мої...

— А то нас не цікавить, нам ніколи, ваше діло піде в суд, а чиї свині, там розберуть.

— Та, товариші, та ж у день, а не ніч... Та ж.. Брандмейстер зовсім розгнівався.

А Яків робив своє, поперевертав свиней догори ногами, пороспускав їх від шиї до хвоста і упадав біля них на диво моторний та спритний. Біля його вже троє помічників, він їх муштрує, що й як робити. Це його улюблене діло. Та хіба ще хто заріже так, як він, Яків?

— О, правда, правда, — і юрба дядьків потакувала та кивала головами на його слова. — Вже його рука така, золота рука. Як заріже — чисто тобі, живо тобі. А яке сало смачне од нього! Інший заріже, то спаскудить. Ні, краще за Якова ніхто не заріже, ніхто...

— А вже ж він такий у нас уродився щасливий. Золота рука у Якова.

Поважні сусіди мацали свиней, вгадували, скільки буде сала, сперечались, догадувались за ціну, знову мацали і дивилися на Яковину роботу. Й чисто, й живо, він не поріже собі рук. Яків, брудний і заморений, з краплями поту на чолі, ріс від сусідської шани. І справді, як підходить Різдво, хто свині ріже у всіх уличан! — Він Яків, і на других сотнях він. Всі його знають, знають його руку. І не бере він дорого — навіщо людей кривдити, на його вік вистачить. Усі передріздвяні та передвеликодні дні у нього роботи по горло. Мотається з кінця в кінець. Тоді в нього сезон, за всю зиму сезон, жнива. А рука до того натrudиться, до того рука та нараниться, що потім як колода візьметься корою і ніє довго та болить, ця "золота рука". А проте ні мороз, ні огонь її не бере. І рани у нього, як каже Яків, заживають "як на собаці".

Семена таки оштрафували на п'ятдесят карбованців. Склали протокола й поїхали! Ворота повісили на своє місце.

Скоро поїхали пожежники, як до Семена в двір з'явився дебелий, присадкуватий, рудий чо-

лов'яга. Стурбований і наляканий, він швидко блимав своїми поросячими очима, на диво малими на опасистому обличчі, бігав ними по всіх і мигав білими поросячими віями. Зразу до Семена: — Ну, що, як?

— Оштрафили.

— Та ну, тебе?

— Ні, тебе...

— Що?!

— Та вже ж не мене, і не Якова, з якої речі я маю платити 50 карбованців.

— П'ятдесят карбованців?! Якове!...

Та Яків не чув, саме переважував свинину. Мотався як ошпарений, з комори на двір і знов у комору, носив, упадав ніби коло свого добра. Удруге рудий не зважився покликати, ще ж не різаних четверо, а другого Якова не знайдеш. — П'ятдесят карбованців, — і рудому занудило. — Гм... ну, хай кінчає, хай кінчає... і поросячі очі на опасистому обличчі недобре насупились, — ні, це Яків, Яків усьому вина. А Яків тим часом причинив комору, випив навхилки пляшку самогонки, взяту набір у сусідки, потяг наспіх ніж об мусат і взявся до другої четвірки. — Ану хлопці, випускайте, тепер уже можна різати на дворі, а не душити їх у хліві, тепер уже все одно.

Випустили. Троє невеличких, а четвертий — здоровий кнур. Кілька чоловіка, що лишилися в дворі і гомоніли, попихуючи цигарками, коли вгляділи кнура, — аж ахнули. Цікаво, як хлопці упораються з ним. — Ото кнуряка, пудів з дванадцять. Яків і сам пошкодував, що випустив, та тепер уже не поправиш.

А кнур тим часом, поки там управлялися з трьома другими, встиг поперевертати всі цеберки, виламати палісадник коло хати, поїсти замерзлі поросята, допіру викинуті з поросної свині, і гасав по дворі. Він був страшний — боки позападали, щетина на спині наїжилася, а трубив кнур, як контрабас: брав у октаву, то нижче то вище.

— Тю, який скажений, як бугай, хай ти скажишся! — І дядьки оступалися, коли "бугай" пробігав мимо. — Там ікля самі по два вершки. Таких хіба з гармати стріляти.

І розігралася цікава баталія. Сусіди набоялись правда, але й насміялись до сходу. А Яків... Яків — як і завжди зі своєю рукою.

Упоравшись із трьома, всі четверо — Яків та його помічники, перепочили. Яків зсунув шапку на потилицю, витер рукавом піт з чола, підперезався тугіше товстою мотузкою: — А ну, хлоп'ята, тепер цього чорта, покажіть но, що то ви вмієте. Ану, здайте ікзамент... Миколо, на ніж.

Бідний Микола озирнувся безпомічно на своїх товаришів, а товариші на кнура. Кнур хапав своєю пащею жмути соломи, тіпав нею на всі боки, як вихор, і трубив. У хлопців пропала відразу всяка охота здавати "ікзамент". І на чорта його було випускати, диявола. Яків розсердився:

— Що? Ах ви ж, молокососи, за пазуху б вам. за мамину триматися, у ляльки гратися... Миколо, дай сюди ніж.

Молокососи завбільшки з чугуївську верстуву. розгнівалися. Гриць спалахнув: — Миколо, не давай ножа... А ну, хлопці, ну разом. Не заважай ніхто... Ми самі. А ви, дядьку Якове, закурить і не задавайтесь...

— А ну ж бо, ну. А я подивлюсь та таки й покурю. — Яків сів на кучу снігу, вийняв кисета і закурив.

Почався екзамен. Хлопці атакували кнура в кутку і першим номером було Грицькове сальто-мортале через кнурову спину. Гриць дуже широко розставив ноги, кнур скористався з цього моменту, шугнув туди, наче в ворота, і висадив ворота в повітря. Миколою, що міцно вхопився за ногу, кнур виорав сніг попід парканом. Один Андрій устояв на ногах і то через те, що мав подавати тому нещасному, хто опиниться зверху, ножа. Хлопці посварилися.

— Та кинь ти к чорту ножа, подадуть! Держиш його, як мов свічку, боягуз.

Погризлись. Розібрало хлопців. І заходилися вони всерйоз, єдиним фронтом. То було пальці покоцюрбилися, подубіли, а то хоч сорочку скидай.

— Ну-ну, хлопці, могорич поставлю, — реготався Яків.

Що вже накатались всі та наволочилися, так до схочу. І все даремно.

— Ну годі, хлопці, поганий ваш ікзамент, ідіть ліпше закуримо, а він чорт ще побігає, хай він скається.

Закурили.

— Смієтесь ви, дядьку Якове, а попробували б ви самі...

— Хо, дурню, ти глянь, — і Яків підніс Грицькові до носа свого репаного, брудного кулака. — ось цією самою рукою я його й заріжу, і заріжу сам, сам... — Хлопці засміялися. Їх обступили дядьки. Що він меле, той Яків? А Яків розходився: — Дурні ви, ви ще подушки слинили та про дівчат сміли, як дядько вже котирьох обпатрав і пожежників налякав! А я заріжу сам... Сам, оцією ось рукою. Хіба то рука, хіба то рука у тебе, то в носі длубатися нею, ось рука, — і пішов, і пішов.

— Так, у вас, дядьку Якове, рука тяжола. — промурмотив котрийсь.

— То-то, тяжола...

— Ну ти, Якове, не задавайся, положим, — озвався Бондар Семен, багач на всю вулицю. Йому закортіло під'южити. Цікаво, як кнур виволочить ним двір, щоб не задавався. Та й за сина за Грицька досадно. — Ти не задавайся, куди тобі...

— Дурню ти, Семене, оце й усе. Коли Яків сказав, значить точка.

Засперечалися. Надійшов і рудий з поросячими очима, страшенно охочий до всяких суперечок. Подумав, осміхнувся хитро і втрутився:

— Ну гаразд, Якове, я ставлю п'ятдесят. Виграєш — твоя, програєш — рік одроблятимеш.

Яків подивився на нього, завагався — п'ятдесят карбованців... Рудий засміявся, а за ним і всі.

— Що злякався? Я ставлю 50, а ти рік робити. Яків задеркувато тріпнув головою: — Давай руку! — і ляпнув об пухку червону своєю чорною, як шльопають цигани на ярмарку. — Гаразд, 50? Тільки ти, Гнате, програєш, мені тебе, Гнате шкода.

— Ну що ж, ось свідки, — гроші на кон, ось. — Рудий Гнат витяг жмут грошей з бокової кишені і потрусив ними. Люди притихли, вражені — який з біса одчайдушний цей Гнат! Гнат хитро усміхнувся, він мав рацію, — кривий Яків ледве тримався на ногах, п'яний і стомлений.

Хутко, дзвінко й весело потяг Яків ніж об мусан, і дав хлопчиківі. — На тримай, подаси, як я крикну. Закурив, глибоко затягся й плюнув. насунув шапку аж на очі.

Кнур стояв коло паркану, наїжився, важко дихав і водив налитими кров'ю очима. З рота текла слина стьождкою. Нашорошився і вже не гудів, а пильно стежив.

— Та він тебе з'їсть, Якове!

— Що? Мене? — він узяв ножа, міцно затиснуv його в своїй чорній вузлуватій руці підняв перед себе.

Сусіди зареготали.

— А це ось бачив? І не писне.

Яків плюнув на руку, потер, узяв міцну мотузку, зробив петлю і став помалу наблизитися до кнура. Кнур поводив очима і коли Яків був уже близько, хуркнув, як скажений, і дременув попід парканом, аж загуло.

Почалося дике і хитре полювання.

— Ну ж, дурню, ну підожди ж... Все одно заріжу, ліпше не бігай. Ну стій так... ну ж, дуренький... — І Яків називав кнура найласкавішими іменами. Глядачі реготали з Якового умовляння, а найбільше реготав рудий Гнат: — Та ти йому. Якове, цицьки пообіцяй, ха-ха-ха...

— Мовчи, Гнате, мовчи! — Йому самому було смішно.

Та кінець-кінцем обридло ходити за кнуром. і Яків змінив тактику. У хазяйки попрохав гіт висівок і, коли та принесла, висипав їх у відроналив туди повно води, розколотив і показуючи кнурові, почав кликати. Той не йшов. Тоді Яків поставив, одним кінцем мотузки обв'язав себе, а на другім налагодив петлю, одступив геть і став чекати.

Кнур підбіг до цебра і жадібно, булькаючи та захлинаючись, почав глитати мішанину. А Яків, сбережно пригинаючись і шкандибаючи, швидко підбіг ззаду, хутко схопив за ногу і заходився надівати петлю.

Та кнур раніше виволочив ним увесь двір, вивихнув йому палець на руці, і врешті поніс просто на колодязь, що до верху обмерз кригою. Щемить... Яків пустив ногу, з розгону вхопився за цямрини і затримався. Кнур опинився на прив'язі, — петлю було одіто. Він метався, скочився, падав, але даремно. Тоді одбіг, розгнівався й кинувся прожогом вперед, — цямрини випорнули з Якових рук і Яків, схоплюючись та знову падаючи, поволікся далі. Зовсім вибився з сили. Вся одежа на ньому була подерта, подряпане обличчя закривавилося.

— Ну, здавайся, Якове, годі, ти програв! — гукав Гнат, щасливий од своєї вигадки. Він знав заздалегід, що так кінчиться, ба ні, більше, він навіть думав, що кнур Якова зовсім уб'є. Але то не вигідно, — годі, Якове, годі! Гната підтримали сусіди. Вони знали вдачу Якова, умовляючи та шкодуючи за ним. Їм таки було шкода його:

— Та ну його к чорту, Якове, годі, то Гнат пожартував! Аджеж, Гнате?

— Що? Пожартував? Чи не пішли б ви... — і Гнат наїжився. Що до нього в зуби потрапило, того не вибереш. А тим часом Яків ухопився за стовп, що до нього прив'язували собаку, охопив обома руками і лежав, вимучений. Кнур бігав кругом, і було таке враження, ніби його запряжено крутити рушало до молотарки. Та помалу Яків підвівся, притиснувся до стовпа і почав його обходити, намотувати мотузку. Кнур сам допомагав цьому, біжучи в протилежний бік. Яків спіймав момент, проліз попід мотузкою і вхопився за неї, — есть! Тепер однією рукою одв'язав од себе другий кінець, обкрутив її ще раз коло стовпа і міцно зав'язав.

— Ху, — Яків зняв шапку, витер піт з чола, почухав голову і заходився закурювати. Вивихнутий палець напух і не слухався. Яків смикнув його, скривився, вилаявся, потримав у роті і сердито плюнув.

— Миколо, іди но скрути мені цигарку.

Дядьки загомоніли:

— А що, Гнате, програв ти, тепер ти вже програв сто. — Гнат скипів: — То не ваше діло! — а далі зневажливо зареготав.

— Хай він іще спробує зарізати, то пусте — прив'язати... Тільки ж ніхто не лізь, хай сам... от і подивимось.

А Яків усміхаючись докурив і гукнув хлопця: — А неси ножа. Стій тут близьенько, та не бійся, дурню.

Всі чекали напружено. Чим то кінчиться ця історія?

Та історія далі була на диво коротка і скінчилася несподівано. Терпець Якову урвався. Він поваландався ще трохи, поки кнур зовсім не заплутався, і опинився біля стовпа. Далі розлютований кнур схопив Якова за піджак, шарпонував, оддер полу...

Та Яків вмить нахилився, спіймав за передню ногу і з нелюдською силою перекинув кнура на бік. Кнур кілька разів схоплювався, але знову падав, — слизько, а руки мов залізні, тримають просто в лабетах. Яків опинився на ньому! Встати кнур не встиг. Всі ахнули. Це був дійсно помер. Але то все, як казав потім Яків, спритність рук і тільки. Спритність його рук. От дігнати йому з однією ногою важко, а перекинути — то пусте. Хлопчик прожогом подав ніж і історія скінчилась. Удар був за всі удари.

— Ото удар, ото дійсно рука, я думаю його й з гармати не вб'єш, а він... Голосні вигуки здивування, дотепи — сповнили двір. Гнат закусив губу.

Покепкувавши з Гната, люди розійшлися.

Яків перекинув кнура черевом униз, повиправляв йому ноги, і заходився скубти. Палець не дав спокою.

— Так ви хоч відпочиньте, дядьку Якове; що це — для рідного батька, чи що? — Це Гнатов наймичка — все одно дорожче не дасть.

— А й правда, їй бо, правда... Ех, Марусю, Марусю!... — Яків мотнув головою, пошпурихав скубельку в сніг, витер об щетину руку і сів зверху, знітившись. Потім голосно висякався і закурив.

У рудого Гната хата на помості, хата обкладена цеглою; стоїть над вулицею, пишається геранями з вікон. А ворота у Гната, як у магната, і горобець не перелетить, не то що, ні в сучок не підглянеш, ні в щілину не подивишся. Добре збито, по-хазяйському збито, аби людське заздрісне око не гуляло, не нишпорило. Хто зна, що там у середині, тільки й чути, як собаки брешуть. Сюди, до Гната, йшли хлопці на могорич.

Останнім йшов Яків.

Його посадили край столу. Яків скинув свою засмальцьовану шапку, кинув її під стіл і попросив крейди. Проклята печія, як вона його мучить! А коли з'їсть шмат крейди, то наче нічого. Могорич чекав на столі.

Потім багато пили, багато п'ятакали. Гнат був веселий і все припрошував, на великий чорний його пиці плавала масна посмішка. Та й усі були веселі. Лише Яків сидів мовчки, стомлений, і все пив та пив горілку, не заїдаючи, лише закурював.

І вже як всі добре понапивалися, і в кімнаті, надимленій до нікуди, стояв безглуздий п'яний галас, тоді Гнат:

— Ну що, Якове, почитаємося?

Яків подивився на нього здивовано, адже вони "читались" завжди на самоті, а відтак махнув важко рукою, — та все одно, валай...

Гнат узяв виделку і почав нею копирсати незграбні цифри на залитому горілкою столі, ніби міністер який, вирішуючи бозна яку важну справу:

— Так от, сьогодні восьмеро і вчора десятеро — вісімнадцятеро, так?

— Так.

— По 30 копійок, це буде... це буде... Гм, п'ять десять.

— П'ять сорок, — поправив хтось з хлопців.

— А ти пий собі, — в свою чергу поправив його Гнат, роблячи натиск на своєму слові. Руде, наче аж припухле від жиру червоне його обличчя вкрилось іржою злості. — Та за попередню роботу я тобі винен тридцять карбованців, так?

Яків поморщився і потер рукою чоло. — Стрівай, стрівай, Гнате, а позавчора ж ще п'ятеро.

— Що? Ага, так, так, тьху ти голова дубова.

— Та й потім, — провадив Яків далі, — ти ж казав по п'ятиннику, а тепер по тридцять.

Гнат насупився, раптом устав, одсунув з гуркотом стільця і стукнув об підлогу. — Он як! Ага! Ну, тоді давай уже говорить так говорить

(Закінчення на стор. 18)

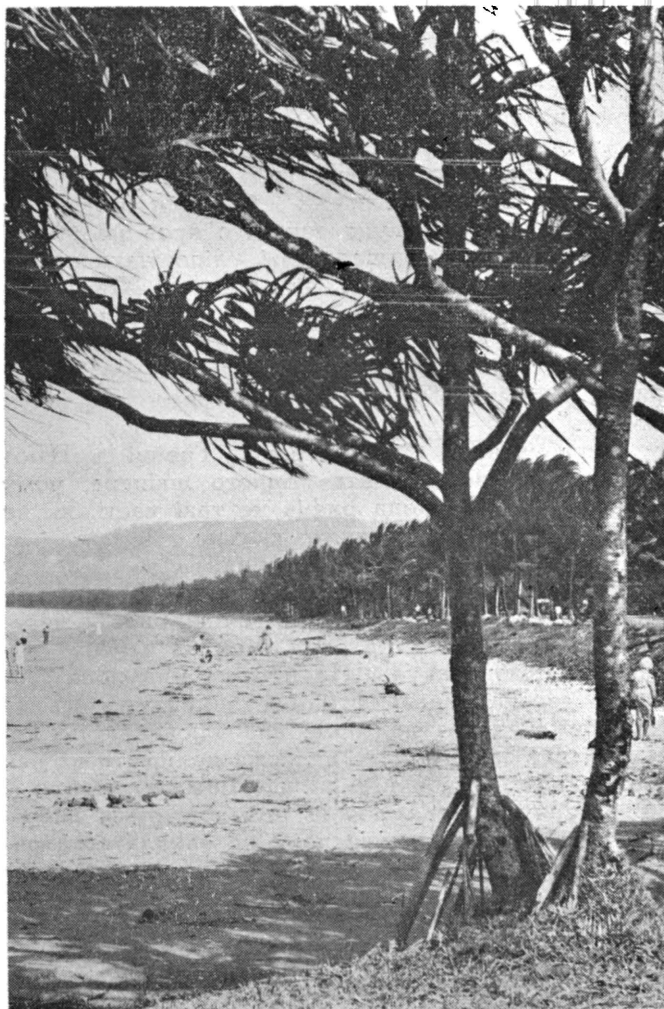
АВСТРАЛІЙСЬКИЙ КОРАЛЬОВИЙ РИФ – СЬОМЕ ДИВО СВІТУ

Екзотичний, загадковий і дивовижний австралійський Грейт Бар'єр Риф, як диво природи, не має рівного собі у цілому світі.

Ніде в природі не зустрічається такої згущеності неймовірних форм і видів морських створінь, що своєю красою і способом життя перевищують уяву і припущення.

Великий Загороджувальний Риф, що тягнеться від тропіка Козерога аж до Нової Гвінеї, не є суцільною стіною, як вказує на це його назва. Він складається з розпорошеної маси рифів, островів і атолів, що підступають або відходять від бережжя північно-східного Квінсленду. Більшість островів Рифу не є справжніми кораловими островами. Вони, походженням і будовою, являють собою продовження материка. Справді коралові острови і атоли вистають над поверхнею моря лише на 10-20 стіп і є наслідком роботи крихітних коралових поліпів, що мільйонами років, відкладаючи вапно, по своїх кістках, тяглися догори до світла. І коли бурі із морського дна наносили на оголені рифи пісок, а течія і птахи заносили з материка чи островів насіння дерев і кущів, тоді постажали дивовижні острови, покриті зеленими джунглями.

Деякі коралові рифи вистають з моря на декілька стіп лише під час відпливу і тоді хвилі Тихого океану, налітаючи на них, шумлять і лінять, ламаючи крихкі вітки коралів. Але коли море стає спокійне і лагідне, можна при відпливі, обережно ступаючи, побродити по мілинах, любуючись цим творивом природи. А ступати обережно треба обов'язково і не босому, а в старих черевиках з товстою підошвою. Бо серед краси криється також і небезпека у формі Кам'яної риби, що покритисьшися мулом і водорослями виглядає, як кораловий камінь. Якщо необережно наступити на неї, із спини в неї підіймаються гострі і тверді як голка кістки плазців, наповнені отрутою, на яку немає антидоту. Рівнож, подряпина від гострих коралів часом досить болюча і довго заживає. Список небезпечних і огидних створінь не буде повним, якщо не згадати медузи-багрянки, що появляється влітку вздовж по-

Набережна в Порт Даглес

бережжя і справляє для купальників справжню проблему: купатися чи не купатися. Її довгі шупальця наповнені тисячами мініатюрних отруйних стріл, що на дотик вистрілюють в шкіру, паралізуючи відразу нервову систему.

З винаходом акваланги, для нурців відкрилося загадкове і перед тим малодоступне, підводне царство коралів у всій його неперевершеній красі. А разом з цим додалися й нові небезпеки: акули, морські отруйні гадюки, вугри, гропери та мушлі-гіганти. Останні — цілком миролюбні створіння, доки хтось не стане ногою між відкриті вінця, що раптово закриваються, як залізна пастка. Лише ломом можна відкрити їх знову.

Теоретично, більшість цих неприємних мешканців коралових рифів, ніби й не є такими вже небезпечними. Але в дійсності часом буває інакше. Багато нурців-фотографів у своєму захопленні і завзятості, щоб дістати добру фотографію, їх занапто дратують. Один такий завзятий фотограф наблизився до гадюки і почав блискати їй в очі. Така зухвалість їй не сподобалась і та повернулася й гналася за ним аж до самого човна на поверхні води. Така сама історія і з акулами. Якщо зайво не метушитися, якщо не

стріляти риби під водою — акул може й не побачиш, бо вони переважно живуть у глибинах. Прострелена риба б'ється і її судороги передаються по воді.

Акула підхоплює своїми надзвичайно чутливими органами найменші коливання у воді і з цікавості появляється, як страшний привид з глибин. Рівно ж акула занюхує кров на далекій відстані і потім в шаленстві сліпо накидається чи то на поранену рибу, чи на нурця. Хоч нещасливі випадки довкола рифів не є такі часті, як наприклад тут у нас, у Південній Австралії, де водяться найбільші в світі акули — людоджери, білий "пойнтер" або по-місцевому — "біла смерть".

Перебуваючи біля островів Тройці в Шют Гарбор, я якось запитав одного шкіпера, чому напади акул довкола рифів не такі часті, як на півдні. Він посміхнувшись, сказав:

— Наші акули добре годовані!

Може в цьому і є крихта правди, бо у водах Рифу водяться різноманітні великі риби і черепахи — головна дієта акул. Хоч на черепах полює не тільки акула. На протязі минулого століття зелена черепаха майже зникла по всьому побережжю через надмірне виловлювання її. Тепер згідно закону ніхто не може полювати на неї за винятком аборигенів, що можуть ловити її для харчу. І вона поволі розмножується знову. Хоч небезпека для черепахи не зникла остаточно. Чужі браконьєри японці, індонезійці та тайванці — постійно нишпорять в австралійських територіальних водах. Будучи недавно в Кернс я бачив як військовий патрульний човен арештував і припровадив туди тайванський човен, що полював на черепах.

Ідучи одного разу в минулому році з Шют Гарбор за устрицями, ми побачили на протязі однієї милі п'ять зелених черепах, що спали на воді.

Говорячи про устриць, що живуть там навіть на палях у порті, мені хочеться розповісти про одного земляка, що любить заживати їх сирими. Отож і намовив він мене на збирання їх. Мені цікавило фільмування та фотографування всього цікавого у цих водах і я з приємністю погодився на нашу "експедицію". Мій земляк запарася шруботягом, сокирою та плястиковою баклажкою, куди б ми мали збирати устриць. Добралися ми туди і він почав розкривати їх, тримаючи в лівій руці шруботяг, немов долото, а правою з сокирою бив по шруботягові. Невдовзі він пооббивав собі цихолотки, але не здавався. Відкриваючи одну за одною, він тут же на місці ковтав одну, а другу клав до баклажки, на вечір, мовляв з випивкою. Під його настирливим припрошуванням, я погодився поспробувати одну також. Але скільки я її не жував і пробував проковтнути — вона вперто поверталася назад.

— То нічого, — каже мій земляк, — після чарки-другої засмакує!

Але не допомогла мені ні одна, ні друга чарка і так мій земляк і не навчив мене їсти устриць сирими і був мною дуже розчарований.

— Може тобі подобаються краби — питає він мене.

— Якщо варені, то чому б ні!

— Поїдемо завтра до одного рибалки, я вже замовив! — втаємничив він мене.

Поїхали. Їдемо його авто, яким він приїхав аж з Мельбурну. Їхав він цілий тиждень, а я прилетів туди за один день. Їдемо долиною. По обидві сторони височать стрімкі гори, покриті густими джунглями, а де тільки трохи рівної землі — все під цукровою тростиною. Тепло, повітря свіже і чисте, перемішане з якимсь солодкавим ароматом квітів і цукрової тростини. Повернувши вліво з головної дороги, їдемо вузькою лісовою доріжкою. Ніде ні душі! Час-від-часу ми зупинялися і я фотографував краєвиди, якщо було щось цікавого. Дорога весь час в'ється і після того, як ми переїхали декілька містків, ми нарешті добилися до гирла річки Прозерпина.

Зупинивши авто, мій земляк пішов шукати рибалку, в якого він по телефону замовив крабів. А я пішов оглянути місцевість. Недалеко від річки, під величезним манговим деревом, стояла стара хата на палях. Під хатою сиділи два неголені, печесані типи, що підозріло дивилися в мою сторону. Біля них на лавці стояв недопитий флякою вина.

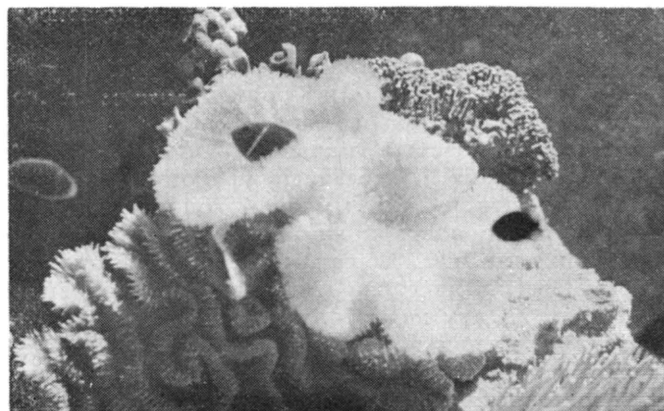
— Гей, місте-е-р! — вигукнув один з них п'яним голосом і захіхкав, ніби соромлива дівка.

Я наблизився і привітався стандартним австралійським "Гав ар ю?".

— Вонта дрінк? — запитав один із них, і не чекаючи на мою відповідь, налив мені вина в брудну плястикову чашку.

Не бажаючи образити їхньої гостинності, я відважився пригубити. А воно таке, хоч кропи ним мухи! Найдешевше, найгіршої якості вино, знане в Австралії під назвою "плонк". А ті, що п'ють його, називаються "плонкс".

У цей час повернувся мій земляк, не знайшовши рибалки. Виявилось, що той поїхав до Прозерпини на похорон і ми тепер не знали, що робити. Я почав питати моїх "знайомих", чи не мають вони крабів на продаж? Вони мовчали, ніби і не чули мого запитання. Після мого другого запитання, один почав штовхати ліктем свого колегу.

Делікатна синя анемона з рибою-клоуком

— Блю гот сам!

А "Блю", рижий як собака, чомусь не хотів признаватися, що має краби. Але ми з земляком нарешті вмовили його продати нам бодай два. Не поїдемо ж назад з порожніми руками, приїхавши за 25 миль!

"Блю" завів нас у темну халупу і в старих ночвах, в напівтемряві я побачив вперше ці краби-страхіття. Вони лежали догори ногами з пов'язаними мотузкою клешнями, чорні, як допотопні істоти.

Мій земляк почав торгуватися і обмацувати їх, як циган коней.

Я попросив "Блю", щоб він виніс одного на світло, щоб сфотографувати. Але тропічний день кінчався і моя фотографія вийшла трохи темною. Розрахувавшись, ми рушили назад. Виїхавши з гір у долину, ми побачили то тут, то там стовпи диму, що поволі підіймалися у вечірньому небі. Палили цукрову тростину. Слід згадати, що перед тим, як її зрізають, обпалюють сухе листя та розганяють гадюк і мишей. Тепер гадюки може й не такі небезпечні, як було 25 років тому, коли тростину різали вручну. Багато наших українців відробляли контракт, як приїхали вперше до Австралії, зрізаючи тростину. Багато з них могли б розповісти цікаві пригоди. Особливо про давунів і тайпанів.

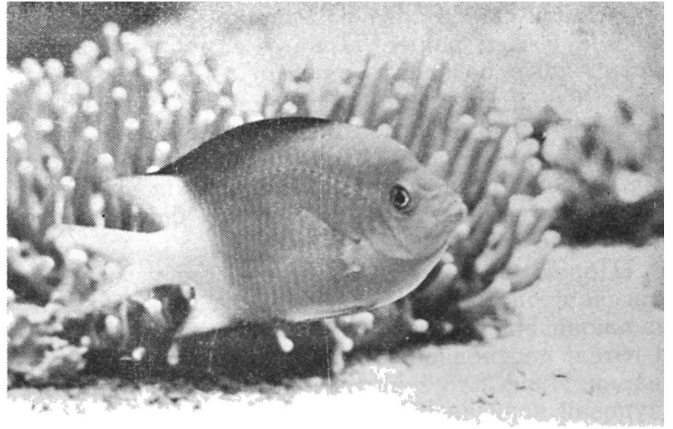
Повернулися ми з Ерлі Біч вже вечором. Закип'ятили велику каструлю і мій земляк вкинув крабів-велетнів у кип'яток, швидко накрив її і мало не сів на покривку. Поки краби зварилися, вони трохи що не рознесли каструлі!

Лише після другої чарки відважився я попробувати краба і то з великим принукуванням земляка. Він розбивав їхній твердий панцир і захоплено ласував свіжим, рожевим м'ясом і ніяк не міг нахвалитися:

— Ну й краса! Живе собі чоловік, як кум королю!

Я повертався до мого мотелю пізно вночі. Тепла тропічна ніч висіла над тихим містечком. Над головою висів Оріон, переливаючись яскравим світлом великих, лапятих зірок. І я думав собі також: що за краса!

Але повернемося знову до оповідання про Риф. Найбільші розміром коралі — вадуні. Вони зустрічаються усюди: і по мілинах, і в глибокій воді. Круглі, неначе великі камені, вони якраз і є тим бар'єром, об який розбивається вся сила, вся лють розбурханого океану. Їхнє забарвлення хоч і не таке яскраве, як у коралів тендітнішої форми, однак між ними подибуються, крім брунатних, також зелені, жовті, фіялкові. До цікавіших забарвлень і формою належать оленячі роги в багатьох варіантах, кораль-гриб, кораль-мозок, кораль-орган та багато інших. Кораль-орган своєю будовою нагадує церковний орган. Він є самотнім коралем, що має червоний вапняковий кістяк також. Інші ж, коли помирають поліпи, залишають білі кістяки, загально відомі, як коралі. Але по глибинах подибується ще один незвичайний кораль, подібний до гілок дерева. Його кістяк чорний, як смола, вживається у виробі

Коральовий лящ

прикрас. Гладко відполішований, він блищить, як дорожній камінь.

Не відстають у забарвленні від коралів губки, м'які коралі та особливо анемони — справжні квітки Рифу. Причепившись до каменю по дірках і ущелинах, ніби ховаючи свою тендітну красу, і розпустивши свої довгі щупальця, вони хитаються у течії, неначе квітки в садку від вітру.

На Зеленому острові в акваріумі я бачив білу анемону з синіми кінцями щупальців, а всередині, мов у квітці бджола, метушилася червона рибаклоун. Делікатність будови і спорідненість кольорів — надзвичайна. Надзвичайним явищем є також дружба риби-коуна з анемоною. Лише цей вид риби може жити в анемоні, інших же вона жалить своїми отруйними стрілами. За притулок, анемона живиться об'їдками риби-клоуна.

В короткому оповіданні про Риф і його мешканців неможливо розповісти про все, але мені хотілося б згадати про морські зірки, про морських їжаків, про морських черв'яків, що розпускають червоні щупальця, як віяло (не мають нічого спільного із звичайними червяками), про молюсків і т. п. Список немає кінця.

Жодна людська уява чи фантазія не може придумати форм та забарвлення, в які зодягнуті коральові риби, що населяють Грейт Бар'єр Риф. А самі назви риб ще дивніші: зебра, вивірка, кажан, дівча, червоний імператор, солодкі губи, янгол, смугнастий окунь, сержант, курок, клоун, арлекін, метелик, прапор, синій янгол, стрілець папуга і т. п. До їстівних або промислових риб належать багато видів тріски (код), скумбрії або макрель, морський лящ та багато інших. На цілий світ відомий спортовий марлін, на який починається сезон у вересні кожного року. У порті Кернс стоїть ціла флотилія спортових човнів для винайму і сюди щороку прибувають спортсмени з усього світу. Винайм на один день коштує 200 доларів (австралійських). Але для бідніших рибалок є і по 10 дол., включно з принадою і снастями. Такі рибальські човни беруть групу в 10-15 чоловік. Навіть жінки можуть їхати ("ледіс велком", бачив я в оголошеннях), якщо захотять встати о 7 год. ранку. Вам навіть і рибу почистять, і чай зварять, але обід рибалки мусять

приносити свій. Я два рази пробував їхати, встаючи о 6 год. ранку. Прийду в порт, а капітан човна лише розводить руками:

— Сорі, ту раф! — пробачається він. Вітри дули в 25-30 вузлів. Лише першого дня, як я прилетів з Аделаїди, вдалося побути на Зеленому острові, що лежить 17 миль на схід від Кернс. Того дня вже почало добре дути і багато людей полишали свій сніданок рибам.

Щороку взимку (південна зима) з усього свігу тисячі туристів заповнюють міста і містечка, починаючи від Брізбену аж по Куктаун. Всі мотелі і готелі переповнені ними, як рівно ж і караванні парки. Якщо хто з читачів хотів би побачити цей чудовий край чи відвідати Грейт Бар'єр Риф, я б радив їм наперед зареєструватися з подорожньою фірмою або через Квінсландське Туристичне Бюро. Щоб не сталося так, як моєму землякові. Їхав цілий тиждень автом в надії, що легко дістане караван. А парки були переповнені. Довелося мені відступати йому з дружиною моє ліжко в мотелі, а самому спати на підлозі одну ніч. Потім уже він знайшов якось караван.

Багато інших вигод також, якщо їдеш на все приготоване. Як ось всі маршрути. Сядеш собі в автобус — та й гайда! Не треба тобі самому крутити кермо та розпитувати дорогу. А дороги такі що я не хотів би ними їздити, а особливо в горах, де з однієї або з другої сторони бездонні провалля. Особливо запам'яталася одна дорога, що веде з Атертону в Кернс — Гіллс гайвей. Вийшовши з озера Барін, наш водій автобуса почав оповідати, що Гіллс гайвей був побудований в 1923 році, коштом в 20 тисяч фунтів за милю і має 275 поворотів. Ми думали, що він жартує, але проїхавши 10 миль, ми не бачили ані одного куска дороги, що був би рівним, хоч 20 метрів! Весь гайвей був безконечною стрічкою поворотів і ми, жартуючи, питали шофера, чи не прорахувався він ще на яку сотню і чи в нього не заболіли руки крутити керівницю.

Звичайно, людина з часом при звичається і не вважає дуже на провалля, але їхати вперше такими дорогами, як кажуть, не є "фан". Подібною була подорож також поїздом з Куранду, звідки починається Атертонське плато. Поїзд, вийшовши з Кернс, поволі підіймається в підгір'я і з трудом тягне за собою 15 вагонів. Перший поворот такий крутий, що з заднього вагона видно весь поїзд і локомотив ледве-ледве посувається вперед. Здолавши цей поворот, він потроху рухається все вище і вище, через тунелі і через містки над бездонними проваллями, порослими джунглями. Далеко в долині тече річка Барон і краєвид перехоплює дух. Знов через тунелі, знов понад проваллями. Я фільмую з відкритого вікна, і як тільки поїзд проходить через провалля, в мене лоскоче під колінами і я мимоволі хилюся в сторону гори. Після тринадцятого тунелю, поїзд зупиняється в Барон Фаллс і всі туристи з фотоапаратами спішають фотографувати водопад, що падає 936 футів у гідроелектричну станцію. Проїхавши ще 2 тунелі, поїзд прибуває в Куранду — першу станцію на плоскогір'ї. Між іншим,

це мабуть єдина залізнична станція у цілому світі, що вся обвішана і обсаджена папоротями різних видів і сортів.

Природа і клімат північного Квінсланду цілком відмінні від решти Австралії. Якщо на півдні літо сухе і гаряче, і через брак опадів трава вигорєє — тут, по деяких місцях випадає 160 інчів дощу. В такому вологому і гарячому кліматі все росте, як на дріжджах. Я питав тут огорожника, скільки раз на тиждень він косить траву?

— Та, каже він, почухавши потилицю, — поки пройду в один кінець, то хоч повертай і починай знов!

По непроглядних нетрях джунглів росте біля 150 сортів найкращих у світі будівельних дерев. Тут і кедр, і сосна, і дуб, і волоський горіх, і ясень, і бук, і багато інших відомих назв. Але ботанічно ці дерева зовсім відмінні від названих і будовою, і листям, і деревиною. Узор і кольор деревини, і якість її перевищують в деяких випадках дерева помірної смуги. Деревя досягають величезного розміру: з одного дерева можна побудувати 3-4 будинки. В Кернс є декілька лісопилки і фабрик, що виробляють венір і фанеру на експорт по всьому світі.

Вершини стрімких гір майже постійно закутані хмарами, що сіють дощ, який зеленими долинами, перетворившись у річки і ріки, шумно несеться до океану. Змішавшись на рівнинах з відтоками культивованих полів, річки виливаються в море каламутною жовтою масою. Кажуть, що набережна в Кернс колись була з білого піску. Сьогодні ж вона вся занесена чорним мулом, з якого сходять паростки мангрів.

У надмірно теплому і вологому кліматі тут цілий рік цвітуть неймовірної краси кущі, дерева орхідеї. Екзотичними овочами — банани, ананаси, папай, авокадо та інші — північний Квінсланд постачає всю Австралію. На прохолодному Атертонському плоскогір'ї росте тютюн, земляні горіхи, кукурудза, цитрини дерева.

Опис щедрої природи не був би повним, якщо не згадати багатих мінеральних покладів металів: вугілля, дорогоцінного каміння, як сафірів, опалів, гарнетів, топазів, аметистів, діамантів та багато інших. Напівдорогоцінне каміння продається навіть при дорозі в так званих "Рок шоп".

В спокійні зимові місяці, як відійдуть тропічні зливи, монсуни і часом циклони, цей край перетворюється в суцільний "плейграунд". Бірюзові води навколо Грейт Бар'єр Рифу блищать в сонці грайливими відблисками, а кокосові пальми тягнуться у блакитне небо, ліново гойдаючи своє довге зелене листя. По затоках, у кришталевих чистих водах бродять, бовтаються, плавають, вигукують, верещать туристи.

Не дивлячись на те, що я вже тричі був у тих місцях, всього не довелося оглянути, побачити, пережити. І перефотографувати. Навіть соті частини. І я знов мрію про далекі, незвідані острови і рифи, де життя тече повільним руслом, де немає поспіху, метушні та автомобільного смороду великих міст.

Аделаїда, серпень 1975 р.

ПАМ'ЯТІ СЕРГІЯ ВОЛОДИМИРОВИЧА ПИЛИПЕНКА

(Закінчення з попереднього числа)

Розгляньмо тепер докладніше літературну діяльність С. Пилипенка, його спілку селянських письменників. Ще тоді, як формувалася ця спілка, чулися зневажливі голоси — яку, мовляв, культуру ви хочете творити з тими селянами, це ж примітив. Говорилося це тоді, чуємо це й сьогодні, і не лише з уст комуністичних критиків, які, закидуючи Пилипенкові "масовізм", мають на думці допущення "класово-ворожого елементу". Тут, в еміграції, читаємо: "Досить уже з настіє пилипенківщини", а вся Пилипенкова діяльність підсумовується одним реченням — "Старанням таких першорядних організаторів, як Сергій Пилипенко..., росли видавництва, даючи систематично книжкову і журнальну продукцію"¹⁰). Чим пояснюється отаке ставлення? Мабуть, бажанням відштовхнутися від отого "селянського духу". Звичайно, серед плужан були й бездарні писаки, але це не дає підстави закреслювати як "псевдомистецтво" увесь дорібок "Плугу" і його виховну роль. Щождо творчості самого С. Пилипенка, то й тут доводиться ставати в його оборони, бо писав він переважно байки, а це ж узагалі вважалося за щось несерйозне, майже за позалітературний жанр. Крім того — ото нещастя! — тематика його байок — здебільшого селянська, та ще й мова не дуже сальонова. Скажімо просто: мова в основі народня, з доброю долею народнього гумору, який не боїться так званих простацьких висловів і навіть вульгаризмів (жанр байки споконвіку тримається такого стилю).

Отже — Пилипенкові байки... Десь на початку своєї літературної діяльності, 18-го чи 19-го року, в Києві С. Пилипенко зустрівся з Ол. Олесем і дав йому прочитати свої байки. Олесь обійняв молодого автора і розчулено сказав, що той має рідкий і цінний дар (після арешту Пилипенкові не раз докоряли за цю зустріч, висуваючи це як доказ його "нерадянськості"). А який же погляд на ці байки знаходимо сьогодні? Ось Марія Романівська у своїх спогадах пише: "Дехто пробував висловити думку, що творчий дорібок Пилипенка бідний, мовляв, що там — короткі басечки", і тут, замість заперечення по суті, тобто захисту байки як жанру, вона каже: "Тепер ми знаємо, які хороші були в нього прозорі речі, та їх ніколи було йому завершити"¹¹). А сам письменник вважав, що найцінніше з усього, що він написав, були саме байки. Він був переконаний, що цей вид літератури зовсім не легкий і не пустий — "басечки", звичайно, пописувати може кожний, але добру байку написати — це велика штука. Про високу вартість байок Пилипенко висловився так у "Старій байківниці":

Побачиш байківницю,
Ти не кажи — дурниця,

Бо пригадай, мій любий,
Як кажуть старі люди:
— "Співай пісень!" —
"Не вмію!"
— "Кажи байки!" —
"Не смію!"
Чого ж то воно так
Прикинувся той лях?¹²)

Жанр байки на Україні має давню і славу історію. У вступі до антології *Байки в українській літературі XII-XIII ст.* В. І. Кречотень зазначає, що з-поміж різних жанрів доби бароко на Україні байка досі лишається "поза колом інтересів дослідників", а тим часом це жанр, "зародження якого на українському літературному ґрунті має особливо цікавити істориків словесного мистецтва. Адже цей жанр з успіхом культивується українськими письменниками протягом тривалого часу. Йому належала видатна роль у процесі становлення нової української літератури, у формуванні в ній рис народностей та реалізму. На перших етапах розвитку нового українського письменства байка була одним із провідних жанрів"¹³). Простежуючи шлях розвитку цього жанру, від давнини до наших днів (серед байкарів новітньої літератури він згадує і С. Пилипенка), Кречотень приходить до висновку, що "є всі підстави говорити про неперервну і плідну байкарську традицію на Україні"¹⁴). Інший дослідник жанру байки, Віктор Косяченко, поділяє цей погляд і наводить приклади продовження традиції в сучасних українських байкарів, зокрема у С. Пилипенка: "С. Пилипенко у своїй творчості, на відміну від байкарів-сучасників, найбільш близький до традицій класичної байкарської спадщини. Його байки більш алегорично-узагальнені, їм у меншій мірі властива ота утилітарна конкретність, що її намагалася нав'язати байці вульгарно-соціологічна критика"¹⁵).

Пилипенко поважно задумувався над формою байки. Він писав: "Чому байка не може придбати пісенних, баладних форм? Чому не може укластися в точні строфи? Чому не може написати її верлібром? Адже суть байки від того не зміниться"¹⁶). Проте у власній практиці він не повторював сліпо традиційних розмірів і форм, а намагався "оновити байку, сповнити її новим змістом і пристосувати ту стародавню невмирущу форму до наших обставин"¹⁷). І дійсно, в нього знаходимо нові оригінальні сюжети й алегоричні персонажі — і це, як зазначає Косяченко, він робить "чи не перший в українській радянській літературі". Поруч із цим, чи, краще сказати, разом з цим ішло формальне Пилипенкове новаторство. Микола Гнатюк зазначає, що "він часто створює оригінальні ритмічні малюнки, вносячи

у твір ліричний струмінь або публіцистично загострюючи розповідь"¹⁸), а Косяченко помітив, що Пилипенко "поряд з різностопним ямбом охоче вдається до хорею" і, всупереч процитованим угорі розважанням поета щодо точної строфіки, "вільний, байковий вірш часто чергується в ньому з чіткою строфічною будовою"¹⁹).

Ознайомимося з декількома Пилипенковими байками, щоб побачити їх майстерність і оригінальність, їх близьку спорідненість з елементами "невмирущої стародавньої форми". Ось байка, зміст якої лишається актуальним і посьогодні:

МЕТЕЛИК І ГУСІНЬ

Метелик-вродник залетів в садочок
Поласувати медом всмак

На липових квітках,
А на листочках
Гусінь плазувала
І жерла їх помалу,

Перетворюючи на сито.

Метелик гордовито

Очима скинув і всміхнувся:

"Тю, почвари! Мов гадюки...

Я збувся б розуму з розпуки,
Коли б хоч трохи був подібний
До цих тварин, нарід нездібний

До нашого життя,
До почувань вознеслих,
До прагнення буття
На вірець сил небесних.
Геть звідсіля щосили,
Щоб не вкаляти крила,
Такі чудові,

Прозорі, гарні, кольорові..."

"Гаразд! — метелика перепинила

Одна слухачка, —

Ти — вродник, я — брудначка.

Але чи ти забувся,
Що в шкіру отаку,
Погану і гідку,

І ти колись горнувся?

Тепер спанів та — задавався,

Немов в тобі не наша праця?

То що ж? Пишайсь на славу,

А я помалу

В собі знов сили творчої зберу

І віри йму,

Що прийде час,

Коли вже нас

Метелики облишать зневажати

І, стрівши, нам скажуть: мати!"

— — —

Інтелігенте! Чуєш?

А ось інша, повна динаміки, афористичних зворотів, що нагадують народні дотепи і прислів'я:

ПОЖЕЖА

В однім селі

В небіжчика Кіндрата

Удень зненацька зайнялася хата.

Сиділи вдома і старі, і діти —

Було велике свято —

Тому й гасити

Було б кому,

Але...

Та краще вже почну

Без лайки

Свою казати байку.

"Ой лишенько!

Пожежа!

Прсбі!" —

Кричить сусід Методій

і рятувати

Біжить своїх волів

В повітку стрімголов.

Московка Катерина

Чимдуж до скрині,

Щоб витягти із хати

Жіноче шмаття.

Старий Прокоп

Кожуха — хоп

Та на городи,

Щоб зберегти від шкоди.

Мала Маруся

Жене скоріше гуси.

Галина, її мати,

Всі бебехи із хати

Крізь вікна викидає.

Сусід Мусій

Щосили поспішає,

Щоб вулик свій

З садка кудись тягнуть,

Бо бджоли пропадуть.

І всі кричать і репетують,

На гвалт щосили галасують:

"Рятуйте,

Пробі,

Добрі люди!

Ой Боже ж мій!

Ой, що ж то буде?"

А що було?

Згоріло все село...

— — —

Тепер немає хати

Не тільки у Кіндрата —

Ще й у Мусія, Катерини,

У Методія, Горпини,

У Прокопа і Галини,

Та й сусіди їхні бідні

Всі зазнали, що то — злидні,

Сльози ллють і долю лають,

А хто винний — не вгадають.

А ось байка політичного змісту, складена ще 1920 року: її революційний мотив скерований не лише проти царського уряду.

ПУГА

Колись-то Коник вороний

Обурився на Пугу:

"Я не дурний

Терпіти далі цю наругу:

Щодня нещадно пужить

І по крижу, і по боках,

І по спині, і по ногах, —

Це може осоружить
 Хоч кому!"
 І, щоб покласти край тому,
 Намислив знищити він Пугу
 За прикру надолугу.
 Схопив її зубами,
 Жує, кусає, мне,
 Щосили рве,
 Товче, трощить ногами,
 Об землю б'є,
 Копитами гатить,
 Аж пил курить.
 Так Коник розпалився,
 Що аж харчить.
 Нарешті зупинився —
 Коли лежить
 Від пужална трісок декілька
 Та ремінця самі уривки.
 "А що? Позбувся лиха?
 Ото і все!"
 Превесело мій Коник рже,
 Задрив хвоста від пиhi,
 Понастовбурчив вуха
 І слуха:
 Чи не хвалитиме Кобила,
 Що попліч з ним ходила?
 "Овва! Позбувся! Ось дурний! —
 Зненацька чує Вороний
 Глумливу відповідь Кобили. —
 Хіба в господаря купила
 Не вистачить на другу —
 Ще гіршу Пугу?"

— — —
 Тут помилку
 Зразу видко:
 Бий не било,
 А правило.

На подібну тему, що новий господар, тобто
 гнобитель, буде не ліпше старого, написана й
 байка "Воли". Тепер її не передруковують і, ма-
 буть, і не передрукують, дарма що ідея цього
 твору не відступає від комуністичних поглядів
 про класове гноблення і на поступове відмирання
 державних форм життя в комуністичнім суспіль-
 стві. Біда в тому, що Пилипенко взяв образи з
 селянського побуту, і нечиста совість партійних
 критиків відчула запах диму, де його й нема:
 байку цю витлумачено, що вона написана в на-
 ціоналістичнім, "куркульським" дусі, ще й анар-
 хізм сюди приплетено. Ось вона:

ВОЛИ

Помер старий господар,
 і майно
 До сина молодого
 перейшло.
 Побачивши волів, сусід
 гука:
 — "Радієте, мабуть?
 Тепер вже батога
 Старого вам забудь
 Прийдеться,
 Зазнати кращого життя
 Нарешті доведеться".

— "Кажіть! Хіба нам не знаття, —
 Волова відповідь була:
 "Що в молодого козака
 Занадто замашна рука?
 Нехай другий господар буде:
 Волова доля
 Лиха неволя,
 І нас батожить не забуде".

— — —

От-то ж і знай, мій друже,
 Що всяка влада пужить.
 А щоб не мати зовсім влади,
 Гуртуймось у Всесвітню Раду.
 Самі трудящі — геть панів! —
 І не будемо за волів.

Цю байку написано в період Непу — у двад-
 цятих роках, ще до загальної примусової колек-
 тивізації, але судили Пилипенка за неї вже в
 тридцять другим році, коли ця байка прозвучала
 пророчим виразом, бо поцілила, як кажуть ро-
 сіяни, "не в бровь, а в глаз".

З неперевиданих байок наведу ще дві — одна
 на тему російського шовінізму, а друга просяк-
 нена вірою в людську велич і розум та осяяна
 тонким ліризмом.

ЦАПИЩЕ

(Запозичене в білоруського байкаря *Крапиви*
 — С. П.)

Такий собі адміністратор,
 В овечій череді був десь
 Там голова
 Цапище бородатий.
 Усе гаразд, за все він дбав.
 Одна біда,
 Що по-овечому — ні слова.
 Чи то не вмів,
 Чи не хотів,
 Чи ще яка була основа —
 Не знати нам.
 Та це, мовляли, ще пів лиха, —
 Ну, хай би там! —
 Коли б не іншим дихав
 Цапище овечкам:
 Овечка:
 "Ме-е!"
 Цапище
 "Не-е!"
 Учіться всі ви у мене,
 За мною промовляйте чисто,
 Бодай не були шовіністи".

— — —

Чи цап отсй іще живе,
 Чи головує там — не знаю,
 Та тільки де-інде, чуваю,
 Таких цапів до біса є.

Передрукувати цю байку на Україні "на сьо-
 годнішньому етапі" було б, мабуть, ще більшим
 ризиком, ніж байку попередню.

Та ось, нарешті, байка "Куріпки", яка для мене
 має особливе значення і чар, бо змальовано в
 ній мене й мою матір:

Ходила квочка
Коло кілочка,
Водила діток
Коло квіток, —
І бачить квочка:

В колісці жінка колише дочку.
— "Яке безтямне, яке убоге,
Звестись не вміє воно на ноги!
Дивись — он трусять мої куріпки,
Розумні зроду, дотепні дітки".
Сміється жінка на повні груди:

— "Такі розумні й до віку будуть!
Людському роду межі немає,
Людська думка до зір сягає".

На закінчення хочу навести вірш, якого написала Пилипенкова дочка (пише під ім'ям Мірталла Кардиналовська):

БАТЬКОВІ

Хай проб'ється голос мій
крізь час, землю і море —
я тобі свою пам'ять несу.
і любов, тугу, і горе.

Ти пішов,
домовить не встиг.
Закули
слово в диби.
Життя твоє
в яр крутий
зіпхнули
зайве ніби.

У байдужім сибірським краї
Ти загинув, долі немилый,
та живого тебе зберігаю
в моїм горі, що сльози не змили.

¹⁾ Див. "Пам'яті незабутнього", *Літературна Україна*, 15. X., 1971, ст. 1.

²⁾ Анатоль Гак, "Не так Хвильовий, як ті хвильовинятка" (3 листів до редакції), *Українські вісті*, неділя 23 травня 1971 р., число 20.

³⁾ Докія Гуменна, "Мій борг Сергієві Пилипенкові", *"Українські вісті"*, неділя 20 лютого 1972 року, число 8 (2000), ст. 2-7.

⁴⁾ Див. *Українські письменники — біо-бібліографічний словник*, т. 4, Київ, 1965, стор. 283-285, і збірка Миколи Гнатюка до збірки С. Пилипенка *Байки та оповідання*, Київ, 1963, ст. 145-152 та його ж нарис у збірці *День поезії 1967*, К., 1967, ст. 274-276.

⁵⁾ Для цього інституту Пилипенко збирав матеріал по всій Україні, їздив навіть на Каспійське море, до місця заслання поета, де знайшов Шевченкові малюнки й автографи, які зберігалися в родині Ускових, нащадків коменданта Ново-Петровської кріпости. Тепер шевченківський інститут міститься в Києві — відвідувач може там побачити велику фотографію Блакитного з членами його гуртка "Гарт", які не мали нічого спільного з творенням цього інституту, а ім'я Пилипенка ніде навіть не згадується (так було принаймні ще в кінці 60-х рр.).

⁶⁾ *Літературная энциклопедия*. т. 8, Москва, 1934, ст. 733-734.

⁷⁾ Марія Романівська, "Плугатар України", *Вітчизна*, ч. 1, 1968 р., ст. 197-201.

⁸⁾ Цитована вже *Літературная энциклопедия*..., стор. 732.

⁹⁾ Ю. Смолич, "Розповіді про неспокій немає кінця", *Вітчизна*, № 1-4, 1972.

¹⁰⁾ Юрій Лавріненко, *Розстріляне відродження*. Париж, 1959, ст. 953.

¹¹⁾ Романівська, там же, ст. 199.

¹²⁾ *Байківниця*, Харків, 1925, ст. 5.

¹³⁾ В. І. Крекотень, *Байки в українській літературі XII-XIII ст.*, Київ, 1963, ст. 5.

¹⁴⁾ там же.

¹⁵⁾ Віктор Косяченко, *Українська радянська байка*, ст. 43. Короткий, але змістовний розгляд байкарської творчості С. Пилипенка, яку дає критик, потребує одної корективи: ніякого впливу Дем'яна Бедного на С. Пилипенка не було, Пилипенко не міг знести Бедного, припущення критика, що Блакитний і Пилипенко "не могли не враховувати досвіду Бедного" — це фантазія або, як англійці кажуть, wishful thinking.

¹⁶⁾ З передмови до *Батракових байок*, цитую за Миколою Гнатюком, "Сергій Пилипенко", *День поезії 1967*, К., 1967, ст. 276.

¹⁷⁾ Стаття С. Пилипенка "Іван Батрак і його байки", *Плуг*, 1929, № 6, ст. 68 (цитую за книгою Косяченка, ст. 42).

¹⁸⁾ Микола Гнатюк, нарис "Сергій Пилипенко" у збірці — С. Пилипенко, *Байки та оповідання*, Київ, 1963, ст. 152.

¹⁹⁾ Косяченко, цит. праця, ст. 45. Щодо "точної строфіки", єдиний вірш, написаний за певною строфічною схемою (вісім рядків з римою aabCddfc), якого знаходимо серед Пилипенкових байок це "Рівність", що скидається більш на поему чи віршовану повість, ніж на байку. Кілька інших довгих віршів Пилипенка теж написано в строфічній формі.

УСПІШНА ВИСТАВКА ТВОРІВ

В. ДОБРОЛІЖА

(Стипендійний фонд досягнув 5.500 дол.)

Заходами дружини мистця Вадима Доброліжа, та засновників стипендійного фонду його імені, в Едмонтоні у жовтні 1975 р. з великим успіхом відбулась дводенна виставка картин та інших творів сл. п. мистця. Виставку відвідало понад 300 осіб, зібрано більш як 1 000 дол. для поповнення стипендійного фонду, що вже переступив основну (непорушну) суму 5.500 дол. Відсотки з цього фонду будуть призначатися для тих, що вивчають українське мистецтво чи популяризують його науковими працями, улаштуванням виставок і т. п. Першу стипендію ім. Вадима Доброліжа в сумі 500 дол. заплановано на 1976 р. Кандидатів на цю стипендію просимо звертатися по анкету (аплікацію) до управи фонду:

Mr. W. Krawetz

14623 91st Ave. Edmonton, Alta., Canada

ДЕЩО ПРО ЗВІЛЬНЕННЯ Л. І. ПЛЮЩА І ПРО СТАН НАШОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Від кінця листопада м.р. розіграється в Європі одна з найменш зрозумілих і найбільш потрясаючих післявоєнних драм, наслідки якої тяжко тим часом передбачити. Під час писання цих рядків — 7-го лютого 1976 р. — останній акт драми ще невідомий, як зрештою не цілком ясний і перший акт. Отже, пишучи їх, ми не виключаємо можливості, що поки читачі дістануть це число журналу, — вони знатимуть про закуліси звільнення й про дальшу долю українського вченого Леоніда Плюща більше, ніж знаємо тепер ми.

Незважаючи на те, що українська діаспора майже три роки активно виступала в його обороні, а українська преса майже постійно поміщувала його фотографії, — про Леоніда Плюща та його політичні погляди знаємо фактично дуже мало. Коротко повторимо те, що писалось переважно в "Свободі" на протязі січня, вже після приїзду родини Плюща з України до Парижу.

Леонід Іванович Плющ народився в місті Нарин Тянь-Шанської області 1939 року в родині службовця. З вибухом війни, його батька мобілізували і він пропав на фронті в 1941-му році. Де проживала мати з малим сином і дочкою під час війни — цього не знаємо. Тепер вона працює робітницею в одеській санаторії.

Середню школу Леонід закінчив 1956 року зі срібною медаллю, хоч чотири роки був прикутий до ліжка туберкульозом кісток ноги. 1962-го року Леонід Плющ закінчив Київський університет і розпочав працю дослідника в Інституті кібернетики Академії наук УРСР. Молодий учений устиг опублікувати декілька праць у галузі математичного моделювання та біоніки і на нього звернули увагу як на талановитого науковця.

Лист Леоніда Плюща до газети "Комсомольская правда", в якому він протестував проти незаконного закритого суду над Гінсбургом і Галансковим, звернув увагу таємної поліції з КГБ на українського математика. У липні 1968 року Леоніда Плюща звільнили з праці в Інституті. Щойно через рік йому дозволено влаштуватись на працю звичайним брошурувальником. Але коли він підписав листа Комітету оборони людських прав до Об'єднаних Націй з протестом проти переслідування в СРСР людей за їхні переконання — його остаточно позбавили засобів до існування.

У січні 1972 року розпочалася в Україні хвиля нових арештів серед вільнодумної інтелігенції і Леоніда Плюща заарештували одним з перших. Через деякий час киевські психіатри визнали Плюща "божевільним" і його запроторено в одну з найжахливіших спецпсихоінституцій у Дніпропетровську. Його дружина Татяна Житникова-Плющ стала безстрашно на захист незаконно ув'язненого мужа і батька двох їхніх неповноліт-

ніх синів і за це її 10 місяців тому також позбавлено праці. Ми не знаємо, де народилась і виросла Татяна Житникова, але знаємо, що на питання кореспондентів французького щоденника "Ле Монд" від 13 січня, чи в поглядах Плюща і його приятелів грає якусь роль українське національне почуття, вона відповіла:

— Я була в контакті з тими, що тепер ув'язнені за український націоналізм: Світличним, Морозом, редакторами "Українського вісника", що їх арештовано й засуджено. Це було моє середовище. У Москві я зустрічалась з Караванським, після його звільнення, який був засуджений на кару концтабору за статті про єврейське національне питання, а зокрема про українське. Коли живе в Україні, ви не можете не відчувати української національної проблеми.

Додатково варто відзначити, що Татяна Житникова-Плющ закінчила Український педагогічний інститут, а їхні сини ходили в Києві не до російської, а до української школи. Отже, дай нам, Боже, більше таких "москвок" (так назвав Татяну Житникову-Плющ один з оунівських провідних діячів у "Нових днях" за грудень 1975 року, стор. 31).

Дехто з читачів запитує, чому з сотень відомих українських політичних в'язнів звільнено і дозволено виїхати з СРСР насамперед Леонідові Плющеві? Чому кремлівські верховоди тримали Леоніда Плюща аж до останнього дня в психіатричній тюрмі й не пустили його до родини бодай на тиждень раніш, щоб хоч трохи прийшов до себе? Чому справді не підлікували його бодай про людське око, щоб показати "осяги" радянських психіатричних лікарень? Чому сказати Плющеві аж у Чопі, на українсько-словацькому кордоні (до речі, всі наші газети, які я читав, називають Чоп советсько-мадярським, чи мадярсько-чеським прикордонним містом, а тоді плачуть, що "нас не визнають"), що він вільний, за годину побачиться з родиною і залишить радянський "рай". Чому, врешті, аж до останньої хвилини перенасичували ослаблений організм Плюща шкідливими "ліками", знаючи, що їх вплив за декілька днів і так вивітриться?

На жаль, можемо відповісти тільки на перше з цих питань: Леоніда Плюща звільнили насамперед тому, що кілька українських студентів і професорів за кордоном зуміли знайти шлях до відповідних чужинецьких осіб і установ та зацікавили їх його долею. На захист Леоніда Плюща стала не тільки Міжнародна ліга математиків, чи Французька національна профспілка учителів, а й Французька комуністична і соціалістична партія, інші профспілки, вкінці сам президент Франції! Що ж до інших питань, — ми згодні, що все

Багатокультурність є постійною урядовою політикою

Достойний Джон Мунро, як міністер відпо відальний за багатокультурність, дає директиви в ділянці загального впливу багатокультурности в усіх міністерствах Уряду Канади. Його спеціальне зацікавлення спрямоване на багатокультурну проргаму Міністерства Державних Справ, як також на програми спеціальних культурних агенцій, завдання яких є проводити в життя цю політику.

У МІНІСТЕРСТВАХ ДЕРЖАВНИХ СПРАВ

багатокультурна програма має за завдання допомагати у плеканні культурного розвитку всіх канадських груп, які бажають зберегти свою спадщину й тим збагатити Канаду. Для досягнення цієї мети діють:

ВЗАЄМОДІЯ ЕТНІЧНИХ ГРУП

Ця програма дає до диспозиції свої професійні сили на те, щоб допомагати групам на національному й льокальному рівнях у ділянках комунікації та організації.

ПРОГРАМА КАНАДСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

намагається скріпити культурну ідентичність меншин та плекати зрозуміння і поширювання знання про культурну різномордність Канади за допомогою мистецтва, фестивалів народньої творчості та літератури.

КАНАДСЬКІ ЕТНІЧНІ СТУДІЇ

Під керівництвом Дорадчого Комітету для канадських етнічних студій з Канаді. Цей Дорадчий Комітет також спонзорує гостинні виклади професорів і лекторів у канадських університетах.

ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НЕОФІЦІЙНИХ МОВ

призначає фонди на опрацювання і продукцію навчального матеріалу для курсів мов.

ПРОГРАМА БАГАТОКУЛЬТУРНИХ ЦЕНТРІВ

допомагає добровольчим групам організувати центри багатокультурності в льокальних громадах.

ПРОГРАМА ІНТЕГРАЦІЇ ІМІГРАНТІВ

допомагає різним групам у ділянці партиципації іммігрантів у канадське суспільство.

ПРОГРАМА ДОТАЦІЙ

призначає фонди для добровольчих груп для підтримки широкого спектру багатокультурної діяльності.

НАЦІОНАЛЬНА РАДА ФІЛЬМІВ

Як частину свого вкладу в програму багатокультурності, Національна Рада Фільмів випродукувала понад 400 фільмів у 19 різних мовах. Їх можна безплатно отримати в бюрох Національної Ради Фільмів у Вінніперу, Ванкувері, Торонті, Монреалі, Оттаві й Галіфаксі.

НАЦІОНАЛЬНИЙ МУЗЕЙ ЛЮДИНИ

Національний Музей Людини в Оттаві документує історію всіх етно-культурних традицій в Канаді. Цей музей зібрав величезну кількість експонатів, звуко-

візувальних записів і фільмів. Спеціальну увагу звертається на такі елементи як народня архітектура, хатне умеблювання, передіндустріальна техніка харчової продукції та ручних виробів, традиційні перекази, родинне і комунальне життя, свята та обряди. Також підготовляється культурні виставки та переїзdnі покази.

ПУБЛІЧНИЙ АРХІВ

Програма Національного Етнічного Архіву має за завдання віднаходити й охороняти етно-культурні рекорди перед втратою, пошкодженням чи знищенням. Персонал фахівців почав збирати рекорди цього багатого й важливого аспекту нашої спадщини через контакти з етно-культурними організаціями, товариствами та індивідуальними особами.

НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА

Національна Бібліотека зорганізувала багатокультурне бібліо-обслуговування. Воно має за завдання постачати книжки в неофіційних мовах, які вживаються в Канаді, для публічних бібліотек, поширювати збірки книжок у неофіційних мовах у більшості бібліотек. Першу колекцію книжок вислано з Оттави у березні 1975 р. Плянється додавати річно по п'ять нових мов, що має досягнути загальне число 70.

подавайте свої погляди або звертайтеся по інформації листовно до:

**Multiculturalism, P.O. Box 366, Station A,
Ottawa, Ontario K1N 8Z9**

Hon. John Munro
Minister Responsible
for Multiculturalism

L'hon John Munro
Ministre chargé
du multiculturalisme

це відбувалось дуже жорстоко, безприкладно гупо й що так не зробили б, мабуть, навіть ватажки канібалів з найглухіших закутків світу, бо було б їм все ж таки соромно перед іншими людьми. Але ми не маємо в Кремлю розвідки, тому, тим часом, не знаємо, кому полетить шапка з голови за те, що так по глупому "перестарвся".

Виснажений "ліками" і переживаннями, Леонід Плющ першого дня на волі міг тільки сказати: "Це був один жах!" Але відпочивши трохи, він уже 19 січня дав телефоном інтерв'ю представникові Комітету оборони совєтських політичних в'язнів, у якому, між іншим, сказав:

"Нам треба боротися за права людини в усьому світі, і нам, як українцям, треба боротися не тільки для самих себе, але активно захищати права всіх народів СРСР — латишів, литовців, вірмен, росіян, євреїв та інших".

На початку лютого він дав уже повну пресову конференцію, в якій надзвичайно сильно зілюстрував жах у радянських психіатричних установах, зокрема для політичних в'язнів. Одночасно, Плющ відмовився сказати щось про своїх друзів дисидентів, які залишилися в СРСР, вважаючи, що все ним сказане, було б ужите владою проти них.

На питання, як він може далі вважати себе комуністом (до речі, Плющ ніколи не був членом комуністичної партії) після всього пережитого, він відповів, що це не змінило його ідеологічних позицій і він далі вважає себе "неомарксистом" та намагатиметься довести до демократизації радянської системи мирним шляхом. Не заглядатимемо в душу людини і не твердитимемо, що Леонід Плющ тільки тому продовжує називати себе марксистом, що в руках марксистів — військо, поліція, преса, радіо і всі інші ділянки життя в СРСР і тому тільки вони, марксисты, можуть змінити цю систему, або перевернути її, поставивши з хворої голови на здорові ноги.. Кожна людина має право на свої переконання. Ми тільки сумніваємося чи Леонідові Плющеві пощастить знайти достаточну кількість українських марксистів чи "нео-марксистів" на еміграції, щоб розгорнути з ними значиму антирежимну діяльність, як це робить найновіша польська, чеська, малярська та й російська еміграція.

У кожному випадку, хоч у редакції "Нових днів" немає ні одного марксиста чи "нео-марксиста", я переконаний, що коли Леонід Плющ, остаточно відпочине, влаштується і захоче висловити свої погляди на різні ділянки сучасного життя в СРСР, а зокрема в Україні, — сторінки "Нових днів", як і деяких інших українських видань, будуть для нього відкриті. Я переконаний також, що в короткому часі на еміграції опиняться й деякі інші однодумці Леоніда Плюща.

На кінець, вважаю своїм обов'язком відповісти на одне питання широко дискутоване приватно, але промовчуване в пресі. Чому родина Плющів дістала візу на виїзд до Ізраїля, хоч, як нас запевняють, ніхто в родині не є єврейського походження? Думаю, що віза до Ізраїля символізує в очах кремлівських "інтернаціоналістів" новий

союз українських "буржуазних націоналістів" з "єврейськими сіоністами". До речі, — союз справжній і далеко сильніший, ніж більшість з нас по інерції думає. Я вже говорив і писав кому слід, що найновіша українська еміграція перебуває сьогодні в Ізраїлі, або й серед нас, але не розпізнана нами і не заангажована. Виглядає однак, що поляки, мадяри, чехи, росіяни, як і інші народи, вміють абсорбувати льокальний патріотизм своїх євреїв у своїх національних цілях, тоді як більшість українців там і тут до цього й досі не готова.

Може й не у всьому ми маємо рацію, але родині Леоніда Івановича Плюща бажаємо на волі багато здоров'я і довгої та плідної праці для добра свого народу. Віримо, що з відомих українських дисидентів він на Заході перший, але не останній.

РУКА

(Продовження зі стор. 6)

по-справжньому, к чортовій мамі, чого маніжиться!

Гнат вийшов з-за столу і забігав по кімнаті, не знаючи, з чого почати. Яків здивовано водив за ним очима. Всі нашорошилися. Гнат:

— Хто винен у тім, що мене оштрафили Ти, дурню! Хто винен, що...

— Гнате, а хто до мене звечора прибігав додому і стяг мене з печі, щоб ішов...

— Іди ти ік чорту, я тебе й знати не хочу більше! Дурень! Ти мене розорив, ти, ти.

— Гнате, — вів далі лагідно Яків, — ти ж мені велів, ти велів сьогодні, ще й горілки приніс. Як засіріє, так казав, і смали. А я й попереджав тебе... — голова Якова не вмещала всього і боліла. — Ах он що, ти може, Гнате, за свої програні п'ятдесят карбованців злий? Так Бог з тобою, ось тобі хрест святий, що я їх зрікаюсь, хай... Тобі більше треба, ось тобі хрест святий! — Яків повернувся до ікони і тричі швиденько перехрестився. Хлопці здивовано загомоніли, стали сперечатись. Хтось підтримував Гната, хтось Якова. Гнат зареготав:

— Дурню ти, так я тобі й дав би. Ось, на, на. — він тикнув пальцем в одне оригінальне місце і посвистів. — Ха-ха-ха, виграв! — А відтак Гнат визвірився: — а хто б його різав, я? Хто гроші платить, ти? Чи я? І за віщо я гроші тобі, дурневі, плачу? Я хазяїн, чи я наймит? Га?... Досить. Штраф плачу не я, а ти, розумієш, ти. Я тобі винен 30, а тепер ти мені будеш винен 20! Чуєш?

Збентежений Яків витріщив очі і, як побитий пес, водив ними по всіх. Краплі холодного поту виступили йому на чолі. Настала мовчанка. Чути було лише, як із свистом і хрипом вилітало повітря із застуджених грудей Якова. Він похитав головою.

— Ех, Гнате, Гнате... так мені дурневі й треба. од'їздив ти на мені, одкатався... Ти глянь на цю

руку, і глянь на свою пику. Ти думаєш, з чого вона, рука моя, на людську руку не схожа, яєсь копито репане... Всі нею гидують, тільки до роботи другої не шукає. Одкатавсь, так мені дурневі й треба. З'їв, ти, з'їв моє здоров'я, чого ж ти ще хочеш? Чого ти, Гнате, хочеш?... — Та Яків не знаходив слів, все не те, все не те, в середині йому кипіло й пекло. — Я тобі як батькові, я ж...

— Що ти, що ти варнякаєш іще?... Ти вже варнякай, та про діло. Що ти? Я хазяїн...

Яків подивився на нього, похитуючись, змінився в лиці, але стримався.

— Правильно... Хазяїн... і я тебе поважаю. Я тобі хату обклав? Обклав. Я тобі комини поставив? Поставив. А чи хоч раз ти жалівся, щоб комини твої або не гріли, або куріли... і все як не даром... ось цими руками.

Всередині щось боляче урвалось. — Скотина ти, Гнате, хам!! — раптом закінчив Яків гострим зойком і розпачливо покругив похиленою головою, запустивши скрючені пальці в волосся, причому міцно-міцно стиснув вії, а з-під них виступило кілька брудних крапель і впало на стіл.

— Ех... — враз грякнув Яків з якимсь диким звірячим болем об стіл, аж склянки підскочили і задзвеніли болісно. Тільки рука дрижала, та на міцно стиснутих щелепах напружилися м'язи.

— Ха-ха-ха, — зареготав Гнат, — поплач, поплач, а як же!

Яків мовчав і розглядав праву руку, що чим далі, то більше дрижала.

— Чуєш? 20 карбованців... Завтра на роботу, чуєш, ти!

Яків мовчав. П'яний Гнат скипів: —

— Та що ти розглядаєш свою цяцю?

Хлопці слідкували спокійно. Один Парфило, підводчик, сидів у кутку, білий як крейда, насуплений, і тремтячою рукою — спускав калюжі горілки зі столу. Яків здригнув і підвів голову, губи йому боляче зламались, помовчав і видавня уривчасте та з притиском:

— Так... робив... і даром робив... даром... і зламав даром палець і все... Жери!! — а рука заходила ходором.

— А чого ж сини та не порятовують тебе? — Гнат влучив. Всі знають, як пишається Яків своїми синами. А тимчасом — їх, кажуть, десь порозстрілювали. По тих словах з Яковом сталося щось дивне. Очі налилися кров'ю, обличчя перекосилось і посиніло як буряк, рука вхопилася за стіл.

— Гнате!! — прохрипів, — Гнате, не чіпай синів!!! Не чіпай мене!..

— Ха-ха-ха, а як же, — пани, як і ти!

Вмить Яків осатанів. Враз і з диким звірячим зойком зірвався, стиснув, зачепив за петельки. Та Гнат ударив Якова ногою в груди, аж той одлетів і вдарився об стіл. Люди посхоплювались. Яків повів очима, одчайдушно заревів, вихопив з-за халяви ніж, кинувся, замахнувся і...

...в цей момент Парфило ударом кулака в вухо одкинув Гната до стіни. — Шалений удар ножем потрапив об стіл. Рука зслизнула з коло-

Іван МАНИЛО

ОСЕЛ І ЗАЄЦЬ

Ген під калиною у лузі

Зустрілись давні друзі:

Осел і Заєць-бігунець...

— Ну, де ж літав? Ну, де скакав? —

Осел у Зайця запитав.

— Я маю мудрий рішенняець:

Гайнемо, брате, на баштан.

Там кавуни і стиглі дині

Самі в рот лізуть не віднині...

Там дід старезний — не титан!

У курені, неначе в домовині...

— Мене туди заманюєш дарма.

Бо знаю — там капустоньки нема!

ВЕДМІДЬ ТА ГАДЮКА

Кублице під колодою. Гадюка.

Непросипуща бездержавна злюка,

Від гніву й рот розкрила

Аби ужалити Бурмила...

Ведмедю, стережись, хоч ти і сила!

БАРАН

Баран

В осінню пору

Під гору

Узявся віз тяжкий тягнути

Аби, як кажуть, славоныч здобути...

Той віз — о, горя мить!

В яру із Бараном лежить...

Мораль?

З проваль

Баран не вивезе наш віз у даль...

дочки. Сила розмаху була занадто велика, і гострий ніж вмить одчепив чотири менші пальці від великого. Гострий широкий ніж відчепив чотири пальці.

— От вдарив! Востаннє вдарив!... — прошепотів хтось із переляканих хлопців.

Пальці одпали на стіл та так і лежали скорчені. Всі, навіть Гнат, кинувся до Якова, а він як стояв, так і залишився паралізований.

Підніс руку близько-близько до очей. Очі налились сльозами.

Якусь хвилину дивився на неї, похитуючись, далі обвів усіх здивованими чудними очима... А потім одвів руку і... навернув Гната так, що той одчинив собою двері.

А сам упав навзніж і заскреготав зубами. Крізь скрегіт прорвався тихий, розпачливий шепіт, аж од самого серця шепіт:

— Рука... проклята рука...

І стогнав і корчився на брудній підлозі.

РОЗБУДУЙМО ФУНДАЦІЮ ІМ. І. П. БАГРЯНОГО

Хоч "Нові дні" були й залишаються неартійним журналом, це не таємниця, що значна частина їхніх читачів є або були членами чи прихильниками УРДП. Тому, на прохання ЦК УРДП та й з журналістичного обов'язку, друкуємо Звернення в справі Фундації ім. І. П. Багряного.

Звичайно "Нові дні" не друкують довгих офіційних звернень та комунікатів, зокрема вже раніше друкованих в іншій пресі. Цим разом робимо виняток, бо це незвичайне Звернення і стосується воно не тільки тих, "що не збайдужіли до національних громадсько-політичних справ і не збираються байдужити", а й тих, які вже давно забули, що вони завдячують свою присутність у вільних країнах, — а отже й свої теперішні "хатки, і ставки, й виноградні садки", — в першу чергу невтомній післявоєнній діяльності багатьох лідерів УРДП на чолі з Іваном Багряним.

Редактор

ДОРОГІ ДРУЗИ, ДОРОГІ ЗЕМЛЯКИ!

Бувають періоди в житті організацій, як також і народів, коли вони мусять здійснювати вирішально-переломові, але раціонально-подумані кроки, щоб перебороти застій, а то й кризу, і щоб оновленими зусиллями піти далі вперед до здійснення своєї головної мети. Після розброду і кризи в українському громадянстві й частково в УРДП, спричиненої кризою в Українській Національній Раді, змінами в світовій політиці та в Україні, потрібно здійснити вирішальні кроки, щоб привести до упорядкування і скріплення українського визвольного-політичного фронту в вільному світі, перетворивши його в одностайний ефектосний інструмент ведення української політики.

7-й з'їзд УРДП, що відбувся в травні 1975 року, намітив ряд вирішальних кроків, щоб сповняти свій обов'язок: бути одним із головних, ключових факторів у веденні української визвольної політики. Крім цього, УРДП вступає в четвертий десятик років своєї багатогранної плідної праці. У зв'язку з цим і в зв'язку з теперішньою ситуацією в світі, в Україні і в українському політичному житті поза межами України, новий об'єм праці мусить зреалізуватися. Для цього потрібна основна передумова — фінансові засоби.

Історія знає революційно-визвольні рухи, що базували свою працю на експропріації чужих банків, на субсидіях від промислових кін, на допомозі від чужинецьких секретних організацій, на доступі до урядових джерел. Ні один із цих засобів не є в нашому арсеналі. УРДП ніколи до цього не прагнула і не прагне. Сила УРДП базована виключно на засобах, що їх давало само членство УРДП і безпартійні симпатії УРДП, які співчували і допомагали різним аспектам праці УРДП. Була це досить вузька фінансова база, але в цьому була моральна сила нашого руху і

його політична незалежність. Це було стимулом до політичної активності цього руху і силою його впливу на членів і симпатиків. На це УРДП розраховує і тепер.

З цією метою 7-й з'їзд УРДП одноголосно та із ентузіазмом схвалив постанову, заініційовану рядовими членами організації, про закладення *півмільйонної ФУНДАЦІЇ ІМЕНІ ІВАНА П. БАГРЯНОГО*, в рахунок якої відразу ж на з'їзді складено близько 20,000 доларів. *Капітал Фундації* лишається назавжди недоторканим. Тільки дивіденди від Фундації мали б становити сталий бюджет для головної, невідкладної праці УРДП на довгу мету.

На які ж невідкладні і фундаментально-важливі справи потрібний сталий, надійний бюджет від відсотків Фундації?

1. Головним покликанням УРДП за задумом її основоположників і її Програми є допомога визвольним процесам в Україні. Через це потрібна спеціальна видавнича діяльність, та інші заходи, які б творили нові перспективи тій спільній справі, за яку боремося, і до чого зобов'язує Програма і назва нашої організації. Для цього потрібні великі фінансові засоби, для яких нема інших джерел, крім наших власних.

2. Наслідком 30-літнього віку повоєнної еміграції гостро стоїть тепер проблема *включення молодих людей*, роджених і вихованих в країнах нашого поселення, в українське політичне і громадське життя, а також і в членство УРДП. Це першорядна справа для батьків, що турбуються збереженням українськості їхніх дітей, і це є першочергова проблема також для всіх українських політичних середовищ, включно з УРДП. І ми певні, що УРДП має такі дані цю проблему розв'язати, яких не всі інші середовища мають. Ми віримо, що нам це вдасться, якщо ми розгорнемо ефективну політичну, видавничу і науково-публіцистичну діяльність нашої організації. Тільки ефективність цих ділянок на широку політичну скалю може створити для молоді атрактивність українського політичного життя. Для цього УРДП потребує вашої фінансової, моральної і організаційної допомоги.

3. Тридцятиліття еміграції й УРДП — це вже такий час, коли треба підсумовувати і занотовувати пройдені шляхи і пережиті події, щоб лишитися упорядковані сліди великої творчої праці еміграції, а в ній і УРДП. Історія УРДП — це історія нашої еміграції, нашого виходу із підкомуністичного режиму, репатріації, великої організаційної і видавничої діяльності, це історія УНРади, ДОБРУС-у, "Українських вістей", "Нових днів", це історія боротьби із єдинодержавним і з тоталітарними рухами, своїми і чужими, за перемогу демократичних принципів. Над писанням цієї історії вже розпочато конкрет-

ну працю, і їй треба буде видати через пару років... Для всього цього потрібні засоби, які можуть дати тільки самі українці.

4. Крайня пора, щоб ми, нарешті, вшанували пам'ять основоположника УРДП, нашого найвищого громадянина і борця за всіх нас — Івана Павловича Багряного, передусім — шляхом перевидання окремих, науково-упорядкованих збірників усіх його публіцистичних статей і доповідей, розкиданих по різних часописах і журналах. Та ще важливіше і тяжче завдання — перевидати багатотомником усі його художні і психічні твори. Над упорядкуванням і виданням усієї спадщини Багряного готові потрудитися наші видатніші літературно-редакційні працівники. Для цього потрібні також ваші трудові збереження, дані на цю ціль через Фундацію.

5. Щоб виконати завдання, зазначені в попередніх чотирьох точках, нам треба зокрема невідкладно зосередитися на виданні цінних національно-політичних публікацій, чим УРДП відзначалася за часів покійного Івана Павловича. Для цього УРДП знову потребує вашої допомоги.

6. "Українські вісті" стали вашим речником у біді і в добрі протягом ось 30 років. Утримування їх завжди було найбільшою турботою УРДП. Вони і далі потребують систематичної дотації. В цьому, зокрема, нам особливо постійно допомагали безпартійні читачі і симпатичні через пресовий фонд. Але тепер стоїть питання про скоріше чи пізніше перенесення видання цієї газети на американсько-канадський терен, бо кошти друку в Німеччині стали дуже високі наслідком інфляції в ній та дедалі нижчої вартості долара в Європі. Тільки сталий бюджет УРДП, базований на Фундації, може забезпечити сталу дотацію для "Українських вістей". Ось чому потрібна ваша допомога в творенні Фундації.

Ми назвали 6 основних організаційних справ (їх число саме життя постійно доповнюватиме), які є достатнім приводом до якнайскорішого створення Фундації, якнайбільш раціонального і широко-практикованого в американсько-канадському житті способу фінансового господарювання. Ці 6 точок також є достатнім приводом, щоб звертатися до всіх вас із закликом прийти на допомогу УРДП, на допомогу тій організації, яка завжди була з вами тоді, коли її допомоги ви найбільше потребували, і яка завжди буде з вами в майбутньому; бо вона — це ви, український політичний емігрант, а ви — це вона!

Пригадаймо, як УРДП була з вами, коли ви, гнані у пастку репатріаторів, потребували перших сміливих, що до цілого світу уміли б сказати на повний голос "Чому ми не повертаємося до СРСР?" УРДП дала Вам цей голос устами свого безстрашного лідера Багряного і сотнями статей інших членів УРДП на сторінках "Українських вістей" та інших часописів. Вона дала вам найголовніше — не опинитися самотнім і без паперів у безвихідній репатріаційній ситуації. УРДП і далі стоятиме на сторожі ваших інтересів...

Ви прагнули до одного сконсолідованого і репрезентативного та демократичного українського політичного центру на базі історично-легального

Державного Центру УНР. УРДП підтримувала ваше державницьке прагнення і вела всіх до цього протягом багатьох років, невтомно пропагуючи і підтримуючи ваші прагнення своїм організаційним, публіцистичним і фінансовим вкладом. УРДП й надалі буде в авангарді всіх консолідаційних зусиль на державницько-демократичній базі.

Ви хотіли задокументувати Ваші страждання в часи колективізації, голоду 1932/33 років, ежовщини і ви дістали "Білі книги про чорні діла Сталіна", "Москва сльозам не вірить", "Сталінський голод", "Недостріляні", "Тигролови", "Сад Гетсиманський" і десятки інших праць, написаних членами УРДП і виданих засобами УРДП при щедрій допомозі громадянства. І ви це будете мати й надалі;

Ви хотіли відбитися від чорносотенних, єдинонеділимських посягань на ваше право носити своє національне ім'я і належати до свого українського народу, а не до російського, чи "малоросійського", і ви мали блискучих публіцистів в УРДП та її пресі, що відстояли це ваше право перед ворогами і невірною поінформованими чужинцями. УРДП буде відстоювати ці й інші ваші права і в майбутньому!

Ви хотіли, щоб ваші діти вчилися і виховувалися в українських школах і молодечих організаціях, і ви дістали пресові органи, виховників і вчителів із рядів УРДП, організаторів фінансових засобів, тих, що будували табори, і тих, що допомагали встановленню українознавчих предметів по коледжах і університетах. УРДП і надалі буде невтомно при цій праці.

Ви прагнули, щоб українська правда йшла в Україну і в світ через радіо, книжки й інші засоби і ви дістали це зокрема завдяки великим зусиллям УРДП і "Українських вістей", що були в авангарді відстоювання українського характеру тих засобів перед наступом російського, як також проросійсько-американського та іншого "єдинонеділства" і "непередіренства", та перед атаками своїх "рідних" українських примітивів. УРДП давала для цієї справи своїх найкращих кваліфікованих людей, і це вона буде робити і надалі.

Нарешті, ви уболювали за тим, щоб досвід підрадянської людини не був змарнований. "Українські вісті", "Нові дні", "Український Прометей" й інші органи були речниками вашого перспективного і далекоглядного прагнення, і в цьому УРДП буде з вами і в майбутньому!

Цей вклад УРДП до зорганізованого політичного і громадського життя можна і треба було б ще продовжити, вказуючи на ініціювання і працю ДОБРУС-у, Товариства сприяння УНРаді, на допомогу ветеранським організаціям, українським церквам, на допомогу в розбудові міжнародної організації "Паризький блок", на видавання спеціальних газет "Освобождение", "Ми ще повернемося!", на опіку над "Молодою Україною" тощо.

УРДП була й лишається, не зважаючи на шкідливі дії дезорієнтованих, слабодухих, зарозумілих егоцентриків і "сам-собі-панів", важли-

вим інструментом захисту українських національних інтересів. Ті, що належали до УРДП, або ті, що допомагали УРДП, не помилилися, не змарнували свого часу і свого життя на пусті, маленькі справи. Задум Багряного — творення пробоєвої партії — повністю себе політично виправдав. Маючи цей моральний мандат, ми звертаємося до вас прийти нам з допомогою, щоб розбудувати працю УРДП ще ширше, перетворюючи її в ще більш спроможного чинника ведення української політики.

Нашим невідкладним авданням уже нині є — зібрати протягом року перші 100 тисяч доларів. Для цього треба знайти перших 50 осіб, які могли б внести по тисячі доларів і 100 осіб по 500 доларів. Кожного наступного року ми сподіваємося зібрати знову по 100 тисяч доларів.

Якщо б ми почали творити таку фундацію, скажімо, 20 років тому, вона давно була б готова, а ми були б кількакратно сильнішою й чисельнішою організацією та виконали б багато завдань, що належать до Програми УРДП. Ось тому не можна далі марнувати часу і наших можливостей. Візьмімося тепер з усією енергією за цю фундаментальну, найбільш доцільну нині справу для УРДП, а цим самим і для виконання її великої ролі серед еміграції у спільній всеукраїнській боротьбі за національний ідеал!

Закликаємо вас брати діяльну участь у дальшому творенні Фундації своїми власними внесками і через заохочування інших членів УРДП і безпартійних до вкладів на Фундацію. Використайте літній та осінній час для влаштування пікніків і зустрічей для збирання фондів. А ще старайтеся заохочувати старших громадян і одинаків, членів і прихильників УРДП, щоб вони вписували до своїх заповітів пожертви на Фундацію ім. І. П. Багряного і цим продовжували боротьбу за їхній же національно-політичний ідеал через свою надійну молоду зміну.

Фундація юридично оформлена як неприбуткова інституція. Фундатори більших і менших сум дістануть посвідки для відчислення пожертвуваних грошей від податків. Все ведення справ Фундації відбуватиметься під наглядом Секретаріату і Контрольної Комісії УРДП. *Пожертви випишуйте на IVAN BAHRIANYI FOUNDATION* і шліть на адресу:

Mr. Sergij Iewazewski
420 Woodhaven Place
Philadelphia, Pa. 19116 USA

Центральний Комітет УРДП і Управа Фундації імени І. П. Багряного кличе всіх своїх членів, безпартійних друзів і симпатиків далі сміливо йти вперед в нашій політичній праці. Пам'ятаймо, що політична організованість народу є ключем до його незалежності, а незалежність підставою для його свободи, гідності, безпеки і добробуту. ЦК УРДП і Фундація кличуть всіх тих, що пройшли через комуністичне пекло і не заламалися, і тих, що виростили у вільному світі, і вміють цінити свободу, прийти на допомогу УРДП. *Трагічна доля борців України, що том-*

ляться по тюрмах і "психічних лікарнях", кличуть всіх нас до праці і фінансової жертвенности.

Даймо підтримку УРДП тоді, коли вона бере на себе нові відповідальні обов'язки супроти Батьківщини й політичної еміграції, і потребує особливої від всіх нас допомоги! ПАМ'ЯТАЙМО: ЩО Ж ДАМО БАТЬКІВЩИНІ І ЩО Ж ПЕРЕДАМО НАШИМ ДІТЯМ, ЯКЩО НЕ СТВОРИМО ТВЕРДОГО ФУНДАМЕНТУ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИЧНОЇ, КУЛЬТУРНОЇ ТА НАУКОВОЇ ПРАЦІ?

Словом і ділом стіймо кріпко на сторожі нашого ідеалу — незалежності України і свободи в ній!

За Центральний Комітет УРДП:

Василь І. Гришко — Почесний Голова
Михайло Воскобійник — Голова
Олексій Коновал — Генеральний Секретар ЦК
Федір Гаєнко, Анатолій Лисий,
Віталій Бендер — заступники Голови

За Крайові К-ти УРДП, голови:

Анатолій Гудзовський (США)
Григорій Мороз (Канада)
Андрій Бондаренко (Англія)
Яків Гвоздецький (Австралія)
Іван Корнійчук (Німеччина)
Павло Чупринка (Бельгія)

За Фундацію ім. І. П. Багряного:

Галина Воскобійник — Голова Управи
Федір Подопрігора — Секретар
Сергій Євсєвський — Скарбник
Петро Шинкар, Дмитро Кислиця,
Петро Майсюра, Ніна Гречнів,
Микола Співак — члени Управи
Ініціатор Фундації: Микола Шаблій

ПОМЕР МИКОЛА ПОНЕДІЛОК

Микола Понеділок — один з найвідоміших і найпопулярніших українських письменників і гумористів на еміграції — помер у Нью Йорку після довгої і важкої недуги 25 січня 1976 року, на 54-му році життя.

М. Понеділок народився 1922 року на Херсонщині. Під час Другої світової війни опинився в Західній Німеччині, де зразу ж після війни розпочав свою акторську, а опісля й письменницьку діяльність. Широку популярність здобув уже в Америці передусім своїми незлобними гуморесками, що пізніше вийшли трьома збірками: "Вітаміни" (1957), "Соборний борщ" (1960) і "Смішні сльозинки" (1966).

Покійний Микола належав до тих нечисленних українців, яких всі радо бачили і які однаково добре готувались і на "Союзовці", і на одумівських зустрічах, і на сумівських здвигах, і в кожному українському товаристві. Похоронений на українському православному цвинтарі в Бавнд Брук.

Вічна пам'ять Тобі, незабутній наш Друже!

ЛЮДСЬКІ ПРОБЛЕМИ МОЖУТЬ СТАТИ СЕРЙОЗНИМИ ПРОБЛЕМАМИ.

ОСЬ, ЩО ОНТАРІО РОБИТЬ, ЩОБ ЇХ ЗАЗДАЛЕГІДЬ РОЗВ'ЯЗАТИ

Недавно пороблено заходи, щоб одна група індієських дітей учащала до публічної школи в одному місті Північного Онтарію. Директор школи в цьому місті знав, що індієські діти часом зазнають прикроців від інших учнів і, щоб не допустити до такої ситуації, попросив дорадника Комісії Прав Людини на обговорення цієї справи з іншими дітьми. Дорадник запитав тих дітей, чи вони будь-коли були змушені ходити до нової школи, що вони думають про своє почуття, коли вони опинилися б самі й незнайомці. У цей спосіб він вияснив, як індієські діти будуть почуватися, коли прийдуть до їхньої школи. По тому процес інтеграції проходив релятивно гладко.

Громадські поради — це одне з головних завдань Онтарійської Комісії Прав Людини. Ми влаштуємо семінари та провадимо з поліцією дискусії у тих районах, де існує бар'єра комунікації між нею і меншинними групами, щоб в той спосіб зменшити напругу та привести до взаємного порозуміння. Ми учащаємо на збори імігрантів і тут народжених меншинних груп, щоб їм пояснити, які їхні права згідно з законодавством та які їхні обов'язки як громадян цієї провінції.

Ми також наладуємо людям контакти з місцевими агенціями, як родинно-шкільними групами, громадськими і державними агенціями та церквами, які завжди готові прийти з допомогою, але про існування яких люди часто не мають найменшого поняття. Там, де існують якібудь труднощі, основані на расі, кольорі чи віровизнанні,

Комісія Прав Людини завжди стоїть до диспозиції та готова почати дискусію й заохотити людей зрозуміти й респектувати іншу точку зору.

Наше завдання є зводити людей разом і плекати здорові відносини поміж всіма групами.

Якщо ви бажаєте докладніших інформацій, звертайтеся до Комісії Прав Людини на нижче подані адреси:

HAMILTON
1 West Avenue South
Postal Zone: L8N 2R9
Telephone: 527-2951

KENORA
808 Robertson Street
Postal Zone: P9N 1X9
Telephone: 468-3128

KITCHENER
824 King Street West
Postal Zone: N2G 1G1
Telephone: 744-7308

LONDON
560 Wellington Street
Postal Zone: N6A 3R4
Telephone: 438-6141

OTTAWA
2197 Riverside Drive
Postal Zone: K1H 7X3
Telephone: 731-2415

SAULT STE. MARIE
125 Brock Street
Postal Zone: P6A 3B6
Telephone: 949-3331

SUDEBURY
1333 LaSalle Boulevard
Postal Zone: P3A 1Z7
Telephone: 566-3071

THUNDER BAY
435 James St. South
Postal Zone: P7E 6E3
Telephone: 475-1693

TORONTO
400 University Avenue
Postal Zone: M7A 1T7
Telephone: 965-6841

WINDSOR
509 Ouellette Avenue
Postal Zone: N9A 1B3
Telephone: 256-3611

Ontario Human Rights Commission
Ministry of Labour
Bette Stephenson, M.D., Minister

Province of Ontario

William Davis, Premier

З'їзд та ідеологічний семінар ОДУМ-у

28-го листопада 1975 року в Детройті відбувся з'їзд старших виховників ОДУМ-у США. Після звітів, дискусій та вироблення плану праці на дальші два роки вибрано нову управу Коша Старших Виховників США, яку очолив д-р Анатолій Лисий з Міннеаполісу. А до управи увійшли: Віктор Войтихів, Юрій Іхтіяроз, Галина Гайова, Євген Кальман, Лідія Китаста, Дарія Лиса, Олексій Пошиваник, Олексій Шевченко, Ватя Петруша, Іван Іващенко, Галина Коваленко та Микола Дзябенко.

Учасники з'їзду винесли рішення звернутися до консисторії Української Православної Церкви в США, щоб вона виділила безкоштовно місце в Бавнд Бруці для побудови пам'ятника митрополитові Української Автокефальної Православної Церкви Василю Липківському — символі боротьби за збереження української самобутності. США в 1976 році відзначатимуть 200-річчя постанови Сполучених Штатів і 100-річчя поселення українців в Америці. Тому ОДУМ США пропонує українському громадянству також перевезти до Бавнд Бруку тілні останки отця Агапія Гончаренка, який більше як сто років тому, на Заході США видавав газету й проповідував українське православ'я на зільній землі Вашингтона. Тепер його могила забута лежить на фермі, недоступна нікому. Його тілні останки мають знайти своє місце в Бавнд Бруці.

Після з'їзду ОДУМ-у США розпочався 29 листопада 1975 р. там же старанням ідеологічно-проблематичної комісії при ЦК ОДУМ-у, яку очолює Олексій Коновал, ідеологічний семінар. З доповідями виступило дванадцять осіб одумівців перед старшими виховниками ОДУМ-у США і Канади.

Доповідачами були учні середніх шкіл, учителі середніх шкіл, викладачі університетів, інженери, архітект та лікар. Вони коротко насвітлили актуальні теми, що турбують не лише молодь ОДУМ-у, а все українське громадянство. Темі семінару поділилися на три частини: ОДУМ та українське політичне життя, ОДУМ та Україна, ОДУМ і діаспора.

Олексій Коновал, Олексій Пошиваник і Леонід Ліщина подали огляд одинадцяти українських партій, що існують на еміграції, подали потребу їх існування та їхні позитиви і негативи. Андрій Шевченко, Віктор Ліщина, Ігор Роговський, Надія Цибенко, Микола Мороз, Олексій Шевченко та Юрій Криволап насвітлили думки молоді до сучасного становища України, до того чи варто молоді відвідувати Україну, що ми повинні робити, щоб допомагати українцям в Україні, як обороняти переслідуваних в СРСР, як сповільнити русифікацію, чи корисно демонструвати проти мистців з України, до ідеології сучасної молоді та ін.

Третю частину семінару заповнили доповіді Петра Сандула та Анатолія Лисого, які говорили про ОДУМ, діаспору та про те, що нам потрібно робити, щоб ми втрималися якнайдовше як самобутня українська одиниця за межами України. Після доповідей відбулася цікава й конструктивна дискусія, в якій взяло участь коло двадцяти осіб.

Всі доповіді будуть видрукувані в журналі ОДУМ-у "Молода Україна". Деякі ми надрукували в нашій журналі. В цій числі читайте доповідь з того семінара Юрія Криволапа, голови ЦК ОДУМ-у.

(О. К.)

Д-р Юрій КРИВОЛАП

Що ми можемо зробити у країнах нашого поселення, щоб допомогти українській справі

Дозвольте спочатку подякувати Ідеологічно-проблематичній комісії ЦК ОДУМ-у за те, що запросила мене взяти участь у цій Конференції та висловити свої думки на тему — "Що можемо зробити тут, у країнах нашого поселення, щоб допомогти українській справі". Тема — на часі, надзвичайно цікава, широка та контроверсійна. Я певний, що кожний з присутніх, має свої думки і цікаво буде їх пізніше почути під час дискусії.

Перед тим як я почну ділитися з вами своїми "формулами" — давайте зробимо відступ для устійнення певних речей, щоб пізніше не дійшло до невідповідних тлумачень моїх думок чи й непотрібних непорозумінь. Отож, по-перше, я висловлюватиму свої особисті думки, а не думки

ОДУМ-у, як організації, яку я маю честь довший час очолювати... По-друге, під "українською справою" я розумію сучасне змагання українського народу, — з усіма його соціо-економічними та політичними прошарками в Україні та решті Радянського Союзу, — до самостійного, ні від кого незалежного політичного й економічного життя, навіть якщо б це змагання довело до створення політичної системи, яка не зобов'язково відповідала б ідейним бажанням, наприклад, сучасної діаспори.

Після цих устійнень, коротко розглянемо деякі існуючі можливості та їх можливе використання. Але перед тим — декілька думок про нашу "психіку" та наше відношення до українців в Україні, бо від цього великою мірою залежатиме успіх чи невдача нашої праці.

На превеликий жаль, під сучасну пору багато з нас убачає в кожному українцеві, якого випускають з України, чим би він не був — артистом, письменником, поетом, економістом, інженером чи науковцем — лише, і я підкреслюю це слово — лише — агента КГБ, який приїжджає в країну, в яких ми живемо з одною метою: розбити самостійницькі сили української діаспори, захитати нашу, так звану, безкомпромісовість, стійкість. Коротко кажучи, ми вважаємо, що хто тепер не сидить у тюрмі чи в мордовських концтаборах — той не може бути українським патріотом чи працювати для добра свого народу і тому нам від нього треба триматись якомога подалі, щоб, бува, чого доброго, він нас, чистокровно-благородних українських аристократів — не заразив бацилями комунізму. Мало того, ми також намагаємось всякими способами скомпромітувати дану людину не лише в очах нашого суспільства, особливо молоді, але й в очах суспільства, в якому ми живемо та працюємо.

Таж зрозуміло, що певна частина з тих, які сюди приїжджають, особливо на довший час, як працівники радянського посольства, консульства чи якоїсь постійної місії при ООН — це спеціально підготовані кадри, з якими треба бути дуже обережними. Але велика частина з тих, які сюди приїжджають і з якими мені особисто доводилось зустрічатись на різних наукових з'їздах чи конференціях це — спеціалісти тієї чи іншої наукової ділянки. Тож, я не можу погодитись з поглядами тих, які убачають в кожному українцеві з Радянського Союзу, — особливо, коли він є членом комсомолу чи комуністичної партії, — агента КГБ та запроданця. І водночас, ми ніколи майже не говоримо про те, що більша частина тих патріотів, які зараз сидять по в'язницях і концтаборах та яких деякі еміграційні політичні групи пробують "записати" до своїх, також мали колись комсомольські та партійні квитки. Цікаво як би ми зустрічали, наприклад, Мороза, Чорновола та інших, якби вони приїхали до нас сюди перед своїми арештами з своїми комсомольськими чи партійними квитками?! Чи ми уважали б їх за "достойних" українців, з якими можна було б зустрічатись та в товариському оточенні обмінюватись думками — чи ні?

Під час тих зустрічей, які я мав з українцями з "того боку", в розмовах, одна справа зазвичай починала ставати центральною, а саме, що про нас дуже мало знає світ. Ми, українці, не зуміли в наших коженденних діях звернути на себе увагу і стати, так би мовити, в центрі уваги, — бути "гавзголд ворд". Ми не зуміли відкрити у світі достатньої кількості дверей та вікон — і це стосується як діаспори, так і наших братів в Україні. І оцю "ізоляцію" негативно відчуваємо ми, — а ще більше її відчуває український народ на Батьківщині. У нашій коженденній праці ми повинні про це завжди пам'ятати, та зосереджувати усі наші зусилля, щоб покінчити з цією ізоляцією та намагатись вивести себе і своїх братів на ширші води світу.

З приємністю треба ствердити, що в цьому напрямку, ми (діаспора) вже зробили деякі кро-

ки, які, я певний, в скорому часі почнуть давати позитивні наслідки. Маю на увазі відкриття постійного інформаційного бюро СКВУ при ООН та намагання отримати при ООН офіційний статус недержавної організації. Як вам відомо, палестинці також почали свою кар'єру в ООН маючи статус недержавної організації. Тепер — вони вже визнані більшістю держав світу і Палестинський Визвольний Фронт — вважається офіційним речником палестинського народу. Не виключене, що й СКВУ, з часом, зможе дістати подібне визнання, особливо, коли ми зуміємо отримати відповідну підтримку держав так званого Третього Світу, провідником якого є червоний Китай.

Подібне інформаційне бюро СКВУ також за всяку ціну треба відкрити у Вашингтоні. Українці, як етнічна група Америки, мусять мати своє "лабі" у Вашингтоні за посередництва якого можна було б не лише тримати контакти з сенаторами, конгресменами та Білим Домом, але й служило б джерелом інформації для різних конгресових комісій. Таке "лабі" є необхідне! Воно мусить бути обсажене кваліфікованими людьми, які не лише знали б, що мають робити, але й могли! Інші етнічні групи Америки, особливо жидівська, мають таке "лабі" і як відомо з преси — воно чудово вив'язується з своїх завдань для жидівської справи. Подібні успіхи мають і інші етнічні групи, наприклад, греки — які успішно домоглись, щоб Конгрес заблокував продаж зброї Туреччині після захоплення її військами частини Кипру. Втримування згаданих бюр в ООН та в Вашингтоні пов'язане з певними коштами, які українська громада у західному світі, якщо вона серйозно вважає себе політичним речником українського народу — мусить дати! Тут я маю на увазі створення своєрідної фундації, прибутки якої ішли б на утримання цих двох бюр. Діаспора мусить дати фінансову базу! Іншого виходу ми не маємо! Ми не можемо з дня на день, як ті цигани, плянувати нашу працю! Ця праця мусить бути послідовною та затруднювати найкращі наші кадри, а якщо таких у нас немає — то їх треба за гроші купити!

Які ж існують інші реальні можливості — можливості дії, незв'язані з поважними сумами грошей, але які можна реалізувати при добрій волі та бажанню багатьох з нас. Знову ж таки нагадую, що ідеться тут про те, щоб діаспора уможливила відкрити якнайбільше отих дверей та вікон у західній частині нашого братів в Україні.

Ті з вас, які зв'язані з академічним світом, знають, що існує реальна можливість в університетах запрошувати з інших країн різних спеціалістів та науковців як гостинних викладачів і т. п. Ми маємо під сучасну пору поважну кількість українських професорів, заангажованих в американських та канадських університетах. Багато з них займають високі адміністративні становища, будучи керівниками академічних департаментів, ба, навіть деканами деяких коледжів. Багато з них беруть активну участь у підготовках різних міжнародних наукових з'їздів та конференцій. Чому б нам не подбати про те, щоб на такі з'їзди були запрошені науковці з України?! Відкрити

їм двері, дати їм можливість приїхати сюди, пізнати нові професійні знайомства, допомогти їм вирватись з лабет наукового провінціалізму, в якому їх намагається тримати Москва! І це стоєть не лише званим славістики, але й спеціалістів усіх ділянок. Ми маємо такі можливості. Чому ж їх нам не використовувати для добра та популяризації української науки? Чому, наприклад, не влаштувати серію семінарів для наших фізиків, математиків, хеміків по тих університетах Америки та Канади, де ми маємо свої кадри? Ясна річ, що все це треба робити за посередництвом відповідних університетських властей, щоб пізніше не було ніяких непорозумінь. Багато з нас у науковому світі, будучи членами різних американських, канадських та британських наукових асоціацій, можемо уможливити членство в таких асоціаціях нашим колегам по праці в Україні і тоді через ці асоціації вживати заходів на захист тих науковців, яких переслідуватиме московський окупант. Як вам відомо — згадані заходи було вже вжито на захист Плюща, Мороза та Строкатої.

Виростає нове українське покоління, яке вже родилось, виховалось, здобуло вищу освіту та працює по різних американсько-канадських університетах. В більшості університетів існує традиція, що після 6-ти років, професор чи викладач університету може собі взяти піврічну чи річну відпустку — так званий академічний сабатикал для поглиблення своїх дальших студій та знань. Чому, наприклад, тут уже родженим науковцям не взяти такий сабатикал в одному з українських університетів? Народженим тут — окупант не може закинути зраду чи якусь коляборацію в минулому з фашистами чи щось подібне. Рівнож, вони приїжджають туди як представники американсько-канадського наукового світу, а не емігрантів. Я також, не пропоную, щоб такий науковець приїхавши в Україну, займався антирадянською пропагандою. Сама присутність такого науковця українського роду та національно свідомого, на одному з факультетів українських університетів — залишить певний слід як там так і для цього науковця.

Існує ще одна досить цікава можливість, на яку, на жаль, ми не звертали належної уваги, але яка може принести користь для поширення української справи в країнах нашого поселення — це так звана програма "систер ситіс" — "міст-сестер".

Наскільки мені відомо, на терені Америки існує, покищо, тільки одна програма цього типу — це між містами-сестрами Балтимор та Одесою, яких споріднює те, що обоє є головні порти — "вікна" у зовнішній світ. Переважно в програмі цього типу входять: відвідини офіційних міських делегацій, влаштування виставок, обмін науковими, міськими публічними бібліотеками тощо. Тож позитиви з такої програми як для нас так і для наших братів можуть бути колосальні. По-перше, це ще одні двері, які відкриваються Україні у зовнішній світ. По-друге, про місто в усіх рекламах говориться як про *українське*

місто, виставки віддзеркалюють *українську* тематику, обмін між театральними групами, симфонічними оркестрами, науковцями, студентами — дає можливість пересічному американцеві познайомитись з Україною. Школам, для користування студентам та учителям — видаються окремі брошури про історію міста, його географічне положення, короткі дані про країну, населення тощо. Отже можливості ознайомлення місцевого населення з Україною — колосальні. До того ж це нас не коштує ні цента, бо всі видатки покриваються з бюджету міста. Рівнож, це дає можливість представникові української спільноти в даному місті увійти до офіційного міського комітету, завданням якого є планувати та здійснювати програму зміцнення зв'язків між двома містами. Можете собі уявити, яку користь принесла б така програма для поширення українського імені серед американського світу, якби вона існувала, наприклад, між десятима або більше американськими та українськими містами??!

Висловлені думки є лише частиною того, що ми можемо зробити при добрій волі для популяризації України в країнах нашого поселення, — для відкриття отих дверей і вікон для наших братів в Україні!

ДОКУМЕНТИ ЧАСУ

Я ЗВИНУВАЧУЮ!

Звернення Василя Стуса "Я звинувачую" поширюється в СРСР засобами Самвидаву. Його оприлюднено нещодавно за кордоном. Стус написав цю заяву в одному із мордовських таборів Дубровлагу, де він перебуває під сучасну пору.

Василя Стуса заарештували в січні 1972 року за звинуваченням в антирадянській діяльності, а у вересні того ж року засудили до 5 років таборів суворого режиму та 3 років заслання. Вперше Стуса репресовано 1965 року. Тоді його виключили з аспірантури при інституті літератури Академії наук Української РСР за протест проти арештів діячів національної культури й науки. Відтоді дано наказ уже не друкувати творів Стуса в республіканській пресі.

"Я звинувачую" — документ, який розкриває моторошну дійсність про сфабриковані катебістами судові розправи над інакшесдумаючими, про переслідування, що їх зазнає український народ. Подано текст заяви в перекладі з російськомовного сригіналу. (Переклад і зауваги — Григорія Іваненка).

Я вже не раз звертався до офіційних інстанцій з проханням притягти до судової відповідальности осіб, які чинять масову розправу над представниками цілого покоління української інтелігенції. Одначе, на ці заяви або я взатали не одержував

відповіді, або мені давали прокурорські відписки не по суті справи, мовляв, "засуджений справедливо", і тому підстав для перегляду справи нема. Тим-то я змушений звернутися до громадськості, підкреслюючи мотиви, які спонукали мене до цього заходу.

1. — У мене, як і в багатьох інших заарештованих в січні 1972 року, а згодом засуджених, вчинено тряс за провокаційним ордером, що його підписав Львівський прокурор Малихін. Підставою для трасу була моя нібито приналежність до так званої справи Добоша. Майже всі жертви чергового кагебістського нападу, в яких проведено обшук на цій самій підставі, жодного стосунку ні до Добоша, ні до його "справи" не мали. Я вимагаю притягнути до судової відповідальності осіб, котрі санкціонували ці обшуки та арешти під фальшивими приводами.

Із самого початку слідства кагебісти в розмовах зі мною про справу Добоша навіть не згадували, бо Добоша я й на очі ніколи не бачив. Річ у тому, що сама справа Добоша — це дешева фальшивка, вигадана з метою дискредитації заарештованих в очах громадськості для того, щоб паралізувати появу прилюдних протестів.

Оскільки справа Добоша від початку до кінця є вигадкою, я заявляю: українські процеси 1972-73 років аналогічні до сфабрикованих процесів 30-их років і провадилися за допомогою тієї таки ежовсько-беріівської методики.

Масштаб фальсифікації свідчить про те, що авторам цього душоубного сценарію було керівництво КГБ при Раді міністрів Української РСР, тому я звинувачую їх у завідомій фальсифікації з метою приховати справжні злочини й прилюдно дискредитувати людей, репресованих за переконання.

2. — Під час трасу в мене вилучено майже все написане протягом 15-17 років літературної праці: вірші, критичні статті, твори у прозі, переклади. Із творів молодих українських літераторів кагебісти конфіскували в мене вірші Віктора Кордуну, Миколи Холодного, Ігоря Калинця, Григорія Чубая, деякі твори Василя Симоненка, Миколи Вінграновського, Ліни Костенко, Івана Драча. Жертвами розбою стали рукописні статті Михайла Брайчевського, Леся Танюка, Івана Дзюби, Станіслава Тельнюка. Вилучили твори українських авторів, що живуть за кордоном — поетичні збірники Віри Вовк та Емми Андіївської. Така ж доля спіткала окремі твори Бориса Пастернака та Євгена Євтушенка, Максима Горького та Олександра Солженицина, Миколи Бердяєва й Карла Маркса, Карла-Густава Юнга та Ортеги-й-Гассета. Кагебісти довели, що їхніми ворогами є твори письменників і мислителів усього світу.

За це я вимагаю судити їх, як ворогів української культури, ворогів українського народу, ворогів гуманізму світової культури, ворогів людства.

3. — До мого звинувачення включили немало моїх текстів, у яких мова йде про репресії 20-30-их і пізніших років, про геноцид українських селян 1933 р., про нищення української інтелігенції в 30-их роках, про матеріальні злигодні, що їх зазна-

вали колгоспники в 30-40 роки та в різні періоди наступних десятиріч. Слідство й суд назвали антирадянськими мої заяви про брак свободи пересування сільської людності, позбавленої паспортів, що я назвав формою закріпачення. Названо антирадянськими мої твердження, згідно з якими період від 1961 до 1971-го років був десятиріччям такого самого систематичного погіршення умов матеріального та духовного існування народу, був періодом наступу реакції. Названо антирадянським мій вірш "У Марини стоять кукурудзи", в якому мовилося про відомі факти минулого, коли колгоспникам за працю практично нічого не платили.

Назвавши згадані тексти антирадянськими, кагебісти тим самим взяли на себе роль безпосередніх винуватців минулого кривавого періоду і співучасників нещадної державної експлуатації народу. Ставлячи нині такі твердження за провинку, засекречуючи відомі факти безпрецедентних репресій у минулому, кагебісти показують тим самим свій кровний зв'язок з бандою Єжова та Берії, беруть на себе відповідальність за всі злочини, що їх учинили їхні попередники в минулі десятиріччя.

Я називаю КГБ паразитною, експлуататорською й шкідливою організацією, на чiemу сумлінні мільйони та мільйони розстріляних, закатованих, заморених голодом (...) душ (перед словом "душ" у тексті пропущено одне слово чи кілька слів, — Г. І.).

4. — Мені поставили за провинку брак у моїй творчості класового підходу, а також ту обставину, що я непартійний та позаспільковий літератор, що я не дотримую комуністичної партійності й принципів соціалістичного реалізму, що я стою на позиції абстрактного гуманізму й що деякі мої твори позначені екзистенціалістською настроєністю (проблематика). Таким чином злочинне вже те, що людина має будь-які інші, некомуністичні переконання. Цій людині просто заборонено існувати.

Тому я називаю кагебістів злодіями, які втоптали в землю найелементарніші людські права.

5. — Під час слідства мені не дали жодного юридичного кодексу, який ознайомив би мене з правами звинуваченого. Таких кодексів я вимагав щодня — до початку суду. Але мені їх не дали. Тоді я відмовився ходити на слідство. Кагебісти погрозили, що приведуть мене силою. Я відмовився розмовляти зі слідчими — мене запроторили до психіатричної лікарні. Ба, більше, коли в тюремному коридорі я гукнув, що мене збираються везти до психоклініки, на мене накинулися з кулаками. Начальник тюрми Сапожников і вартовий офіцер (після "кулаками" бракує кількох слів, — Г. І.).

Щоб чинити психологічний тиск, об'єднали свої зусилля, слідчі та прокурори для нагляду Макаренко, Погорілий, Малий. Саме вони несуть відповідальність за вчинений у кабінетах слідчих самосуд, за всі порушення найелементарніших умов проведення слідства. Для мого звинувачення використано інспірованих кагебістами свідків — Мацкевича, Сидорова, Кислинського, хоча і з самого початку я говорив про них, як про кагебістську клієнттуру, до того ж по-шовіністичному настроєну. "Я відразу зрозумів, що Стус націоналіст, бо весь

час він розмовляв українською мовою", — заявив на очній ставці Сидоров.

Із безпосередньою метою обмовлювати інших заарештованих використано як "свідків" психічно й морально заломаних Зіновію Франко та Леоніда Селезенка. Останній сказав на суді, нібито я спротивився на нього враження справжнього націоналіста. Коли я відкинув це твердження як безпідставне, Селезенко відмовився од нього. Тоді суддя Дишель став лякати свідка тюрмою. І Селезенко не витримав шантажу. Те саме було зі свідком І. Калиниченком, у якого в КГБ вирвано фальшиве.. (тут у тексті бракує слова, — Г. І.)... мого віршу, од якого він відмовився на слідстві. Тоді суддя став його обливати нецензурною лайкою, погрожуючи, що за таку поведінку його виженуть з праці і знімуть учену ступінь.

Під час суду я вимагав відкритого суду — мені відмовили, я відмовився од адвоката.. (далі в тексті пропуск, — Г. І.), я вимагав літературних експертів — але також даремно.

У зв'язку з цим я звинувачую весь слідчий відділ КГБ, начальника тюрми Сапожнікова, всю судову колегію, прокурорів Макаренка, Малого та Погорілого, які провадили цей злочинський самосуд наді мною та моїми товаришами.

6. — Я звинувачую внутрішніх рецензентів КГБ, які писали відгуки на конфісковані твори українських літераторів. Із них я можу назвати Арсена Каспрука (Інститут літератури Академії наук УРСР), який рецензував збірники моїх віршів та літературно-критичні статті, А. Ковтуненка (Інститут літератури Академії наук УРСР), автора "відгуку" на збірник "Крик із могили" Миколи Холодного, далі — авторів колективної рецензії на книгу Івана Дзюби "Інтернаціоналізм чи русифікація?", Андрія Скабу, Володимира Євдокименка, Юрія Збанацького, Василя Козаченка, Ларису Наторну (Інститут історії партії), Петра Недбайла (Київський університет), Володимира Чирка (проректор Вищої партійної школи), Миколу Шамоту, Павла Ящука (доцент катедри журналістики Львівського університету). Підставою того, щоб притягти їх до судової відповідальності, можуть служити наявні в справі рецензії з відкрито поліцейськими, кровожерними заявами. Думаю, що їхня провина у проведенні масових репресій така сама, як і штатних кагебістів. Вони такі самі душогубці, як слідчі та судді.

7. — Я звинувачую кагебістів за фізичні катування, що їх зазнають українські політв'язні. Так, 1972 року завдано кілька ножових поранень Валентині Морозозі. На початку 1975 року тяжко побито Михайла Осадчого в камері Потьми. Трохи пізніше це сталося з Вячеславом Чорноволом, якого на шостий день голодівки силою вигнали на етап, обкувавши його наручниками, та змусили босити іти по снігу. Фізичного катування зазнають українські жінки-політв'язні — Строката, Шабатура, котрих у січні 1975 року запроторили до табірної тюрми на голодний пайок, і довели їх до крайнього виснаження. Іншим ув'язненим вони методично вкорочують життя — холодом і голодом, браком потрібного лікування тощо.

Я звинувачую кагебістів, які четвертий рік тримають у психіатричних лікарнях українських по-

літв'язнів Миколу Плахтонюка, Бориса Ковгаря, Василя Рубана, Анатолія Лупиноса, Терелю, Зіновія Красівського та інших. Я називаю КГБ при Раді міністрів УРСР зловмисною організацією, яка провадила дикі репресії 1972-73 років у небачених під сучасну пору для СРСР масштабах, а ці репресії завдали непоправної шкоди українському народові та його культурі. Я звинувачую КГБ як організацію відкрито шовіністичну й антиукраїнську, бо вона зробила мій народ і без'язиким і безголосим. Суди 1972-73 років на Україні — це суди над людською думкою, над самим процесом думання, це суди над гуманізмом, над проявами синівської любови до свого народу. Покоління молоді української інтелігенції, яке перетворили на покоління в'язнів, було виховане на ідеях гуманізму, справедливості та свободи. У цьому вся його провина, весь його злий замір. Але тільки такими силами і славний народ — і нині й на віки віків.

Я впевнений у тому, що рано чи пізно КГБ судитимуть як злочинну, відкрито ворожу народові поліцейську організацію. Але я не впевнений, чи сам доживу до цього суду. Тому прошу передати моє звернення звинувачам цієї злочинної організації. Нехай у багатотомній справі їхніх злочинів буде й моя сторінка свідчень-звинувачень.

Василь СТУС

концтабір Дубровлаг, 1975 рік

ЯСНО Й БЕЗ КОМЕНТАРІВ

Його Ексцеленції

Амбасадорові Олександрові Яковлеву,

Амбасада СРСР,

Оттава, Онтаріо.

5 грудня 1975

Просимо переслати урядові СРСР негайно цю петицію в справі Андрея Сахарова від канадських сенаторів і членів Палати Громад:

Леонід Брежнєв,

Секретар КПРС,

Москва.

Ми, нижчепідписані члени канадського Парламенту, наполегливо апелюємо до радянського уряду, щоб він, у дусі Гельсінкської угоди, дозволив видатному науковцеві Андрєєві Сахарову поїхати до Осльо, щоб отримати заслужену Нобелівську нагороду миру.

(слідують підписи 52 канадських парламентаристів)

8 грудня 1975

Я повертаю петицію канадських сенаторів і членів Палати Громад від 5 грудня 1975 року в справі А. Сахарова як незиправдане прохання...

У кінцевому акті Гелсінкської конференції щодо європейської безпеки ясно сказано, що "держави-учасники не будуть умішуватись, прямо чи посередньо, індивідуально чи колективно, у внутрішні або зовнішні справи, які підлягають унутрішній юрисдикції іншої держави-учасниці, незалежно від їхніх взаємних відношень"...

Н. Макаров

Міністерський радник

"НОВІ ДНІ", лютий 1976

Подорожні агенції і бюро допоможуть вам накреслити плян вашої власної поїздки в невідоме, порадять, які куточки вашого краю варто побачити, де, близько чи далеко від вас, зупинитися. Запитайте, як найкраще й найдешевше подорожувати, якими турами чи плянованими згори мандрівками.

Canada

Канадський Уряд.
Бюро туристики.

Граматика Смотрицького та граматична термінологія

Два роки тому в Німеччині появились дві книжки — перевидання перших граматик, написаних на території України: львівське "АДЕЛЬФОТЕС"⁽¹⁾ з 1591 р., а особливо "СЛАВЕНСЬКА ГРАМАТИКА"⁽²⁾ М. Смотрицького з 1619 р. Це праці, які поклали термінологічні основи теперішнього граматичного вчення про слов'янські мови. Обидві вони були, на підставі першодруків, акуратно та з наголосами переписані проф. О. Горбачем і перевидані з ним. в-вах як зразки ранньої слов'янської філології.

"Адельфотес. Граматика доброглаголиваго Елли-гословенскаго іазыка" (перевидана в 1973 р) — це ПЕРША друкована грецько-церковнослов'янська граматика, що вийшла у Львові в опрацюванні студентів Львівської братської школи. У перевиданні зона має вступну статтю проф. О. Горбача на 16 стор. та 217 стор. передруку. Друга книжка — "Грамматики славенскія правильное синтагма, потщаниємъ многогрѣшнаго мнѣха Мелетія Смотриского, въ Коіновіи Братства Церковнаго виленскаго..." (перевидана в 1974 р) — це прототип граматики, термінологія якої лежить тепер в основі багатьох граматик слов'янських мов. Проф. Горбач зробив велику прислугу цілій генерації мовознавців, бо дав їй приступне джерело не тільки для дослідів східнослов'янських мов початку XVII ст., але також і для прослідження розвитку термінології та граматичної думки на східноєвропейському терені.

Головну заслугу за опрацювання граматичної термінології приписують М. Смотрицькому. Це до певної міри правильно, але при цьому треба відзначити, що Смотрицький для цього використав граматичне вчення інших: граматики Ласкариса, Іоанна Дамаскина з перекладі Іоанна Болгарського, а головню — граматики, видані на східнослов'янських землях, у першу чергу "АДЕЛФОТЕС" та "ГРАМАТИКА СЛОВЕНСКА" Лаврентія Зизанія з 1596 р.⁽³⁾ З цих граматик, а зокрема з перекладеної граматики Іоанна Болгарського та граматики львівських "спудеїв", зачерпнув Смотрицький свою слов'янську граматичну термінологію, яка, по черз нього, збереглася повністю або в кальках, по сьогоднішній день.

Хоч на українському ґрунті граматичні терміни, вживані Смотрицьким, дещо змінилися, їх все таки треба тут повторити.

Смотрицький ділить сзою граматик традиційно на чотири частини: орфографію, яка відповідає теперішній фонетиці, стор. 3—18; етимологію (теперішню морфологію), стор. 18—233; синтаксис стор. 233—236; та просодію (віршування), стор. 236—248.

У фонетиці маємо розподіл "письмен" (звуків) на "гласні" (голосні) та "согласні" (приголосні). Підрозділення кожної з груп у Смотрицького щедро розроблене, але воно не відповідало й не відповідає українській мові, тому й не збереглося ні у нас, ні деінде.

У морфології, головній частині книжки (215

стор.), Смотрицький розрізняє вісім частин "слова" (мови):

чотири "скланяємі" (відмінювані): Ім'я (іменники й прикметники, прикметники, правдоподібно, з огляду на те, що вони відмінювались так, як іменники першої, згідно другої відміни), мѣстоименіе (займенник), глаголь (дієслово) та причастіе (дієприкметник),

чотири "нескланяємі" (невідмінювані): наречіе (прислівник), предлог (прийменник), союз (сполучник) та междометіе (вигук).

При відмінюваних частинах мови Смотрицький відзначає:

сім "педежів" (відмінків: назви збереглися в російській мові),

три числа: однина, двоїна, множина, сім родів: мужескій, женскій, средній, общій, всякій, недоумінний та преобщій. З цієї групи родів розрізняємо тепер лише три перші.

При "глаголах" (дієсловах) Смотрицький розрізняє дев'ять категорій:

ЗАЛОГ (спосіб). У Смотрицького було їх 5: действителный (активний), страдателный (пасивний), средній, отложителный, общій. З них тепер маємо лише активний і пасивний спосіб.

НАЧЕРТАНІЄ, деривативність — префіксний (суфіксний спосіб творення видів).

ВИД (як і тепер): совершенный (доконаний), начинателный (починальний), учащателный (недоконаний).

ЧИСЛО: однина, двоїна, множина.

ЛИЦЕ (особа): перша, друга, третя особа.

НАКЛОНЕНІЄ (спосіб): изъявительное (дійсний спосіб), повелительное (наказовий), молителное (благальний) сослагательное (умовний), подчинительное (підрядний), неопределенное (неозначений спосіб).

ВРЕМЯ (час): настоящее (теперішній час), преходящее (минулий недоконаний час), прешедшее (минулий доконаний), мимошедшее (давно минулий час, або імперфект), непредѣльное (минулий, аорист) та будущеє (майбутній час, але тільки від дієслів доконаного виду, тобто майбутній II, майбутній I, **буду, хощу, имѣю** з додатком неозначеної форми в парадигмах Смотрицького й у АДЕЛФОТЕС не виступає, але Смотрицький обговорює цей час у поясненні до названих допоміжних слів на стор. 219 обговорюваної книжки).

РОД (рід): мужескій, женскій, средній.

СПРЯЖЕНІЄ (дієвідмінювання). Тут, на 70-ти сторінках, подається парадигми двох, в засаді, дієвідмін з тринадцяти тилами різних закінчень у цих парадигмах.

У частині синтакси, якій Смотрицький віддає лише три сторінки місця, обговорюється дев'ять різних видів словосполучень.

У просодії обговорює Смотрицький звукову й метричну техніку віршування, придержуючись при цьому стисло грецьких зразків.

Широко розроблена особливо морфологічна частина Слов'янської граматики Смотрицького мала

на протязі майже двох століть значний вплив не тільки на граматичне вчення того часу, але також і на граматики мов східноєвропейських православних: східних слов'ян, румунів, молдаван, сербів та болгар. На території цих народів Граматика Смотрицького з 1619 р. переважала повністю, або в скороченому виді, ще у таких роках: 1621 р. у Вильні, 1638 р. у Кременці, 1648 р. у Москві (але без зазначення автора, бо Смотрицький у 1627 р. прийняв Унію й був, отже, дискредитований в очах православних), 1697 р. в Букарешті, 1721 р. в Москві, 1723 р. в Петербурзі, 1755 р. в Ріміні-Вільча, 1799 р. в Пермі, але лише у рукописній формі та кількох екземплярах.

Граматика Смотрицького мала також безпосередній вплив на опрацювання першогограматик мов таких православних націй: українська — граматика Ужєвича з 1645 р., російська — граматики Лудольфа з 1696 р., Максимова з 1723 р. та Ломоносова з 1755 р.; білоруська — граматика Копієвича з 1706 р.; румунська — граматика Брашованула з 1757 р.; молдавська — граматика Драгомірнеанула з 1770-1774 рр.; сербська — граматики Вуяновського з 1793 року та Мразовіча з рр. 1794, 1800, 1811, 1821, 1834 (видані у Відні) і в рр. 1797, 1800, 1806 (видані в Будапешті, певно для хорватів⁴); болгарська — "Болгарська граматика" Неофіта Рильського з 1835 року. Граматика Смотрицького своїм впливом може сміло рівнятися зі славною латинською граматиною Доната.

ЗАМІТКИ:

¹) **Adelphotos.** Die erste gedruckte griechisch-kirchenslavische Grammatik, L'viv-Lemberg 1591. Herausgegeben und eingeleitet von Olexa Horbatsch, Frankfurt am Main, 1973; XVI, 217 S., DM 22.—.

²) Meletij Smotryckij, **HGRAMMATIKI SLAVENSKIJA PRAVILNOE SYNTAGMA**, Jevje 1619. Kirchenslavische Grammatik (Erstausgabe). Herausgegeben und eingeleitet von Olexa Horbatsch. Frankfurt am Main, 1974; XXII, 280 S., DM 30.—.

³) Lavrentij Zizanj: **Hrammatika Slovenska**, Wilna 1593. Herausgegeben und eingeleitet von Gerd Freidhof, Frankfurt am Main, 1972; XVI, 93 S., DM 14.—.

⁴) Перші поправки хорватської глаголицької літератури, яка видавалась у Римі, робив на підставі граматики Смотрицького хорват-францішканець Рафаїл Левакович уже в році 1649. Більше про це у замітках проф. О. Горбача, особливо замітці ч. 92, доданих до вступної статті реферованої збірочки.

ПОМЕР І П. ВИШИНСЬКИЙ

Ділимося сумною вісткою, що стружене серце сл. п. Ілька Панасовича Вишинського, давніше професора Харківського університету, після війни Лейкгед університету в Тандер Бей. Онт., перестало битись 4 грудня 1975 р., на 79-тім році життя.

Похорон відбувся 6 грудня 1975, в Тандер Бей. Онтаріо.

Рідні й друзі Покійного

В. ЧАПЛЕНКО

Дещо про полемічну поведінку одного мого "ближнього"

Я маю на увазі автора "Відкритого листа до проф. В. Чапленка" (тобто до мене), надрукованого в серпневім числі "Нових днів" і підписаного відомим у нашій пресі псевдонімом "А. Юриняк" (див. "Енциклопедія українознавства", словникова частина). А моїм "ближнім" А. Юриняк назвав сам себе наприкінці свого "Листа", та ще й із жалем, що я нібито його "спаплюжив" у своїй "довжелезній", як він це з певною метою підкреслив, статті "Справді, безглуздя!", надрукованої у "Нових днях" за грудень 1974 р. На його думку, я з цією метою нібито спорудив у тій своїй статті "велетенську лінгвістичну будову" (тут, як бачимо, в нього знов якийсь свідоме "збільшення"). А тим часом я тільки ще раз виступив проти занечищування нашої мови непотрібними русицизмами "совет", "советський", що їх уживання А. Юриняк обстоював у своїй статті "Радянське безглуздя", надрукованої у "Свободі" 22 жовтня 1974 р. (у "Лісті" А. Юриняк, навпаки, цю свою статтю свідомо "зменшив", "назвавши її аж двічі тільки нотаткою"), та щоб з'ясувати справжнє, "нетаращанське" походження слів "рада", "радянський", виправив його хибні граматичні міркування. "Отож він, А. Юриняк, щоб виборсатися з своїх мовознавчих "блудів", і "збільшив" розміри моєї статті до "лінгвістичної будови" і, навпаки, зробив із своєї великої статті тільки "нотатку", вкладаючи в цю маніпуляцію таку думку, що, мовляв, Чапленко мав багато місця для своєї "лінгвістичної будови", а він — зовсім мало. А дослівно він написав про себе так: "Але пишучи не наукову розвідку, а вузькотемну нотатку... і не до наукового журналу, а до загальногромадського щоденника, я не вважав за слушне бавитися в шкільнограматичні вправи". А написавши так, він виявив незнання того, що "в граматику бавитися" не можна, — її треба правильно застосовувати і в "величезних статтях", і в "вузькотемних нотатках". Граматика неможлива й без "буквоїдства", що його він мені приписав у наступному реченні. Оцими своїми зізнаннями-незнаннями він і засвідчив свою поразку в питанні про походження слова "радянський" та навіть не спробував заперечувати мого з'ясування цього утворення. Тим то можна сказати, що якби в його "вузькотемній нотатці" було тільки це, то я б уже, згідно з його побажанням, висловленим наприкінці його "Листа", не відгукувався на цей його виступ, бо він нічого з моєї статті не спростував. Тим більше, що й редакція "Нових днів" підтримала оте Юринякове побажання, заявивши в своїй примітці, що вона "вважає скінченим обговорення питання вжитку термінів "радянський" — "советський", ба й зареклася "більше в цій справі не містити нічого на сторінках "Нових днів".

Але в Юриняковій "нотатці" є моменти, що не належать до з'ясованої для українських патріотів у моїй статті теми, і заборони для їх обговорення на сторінках "Нових днів" в отій редакційній примітці немає, — через те я дозволю собі їх розглянути. Цих моментів, в основному, два, а саме: 1) Юринякова заява на початку його "нотатки", що він моїх писань не читав і не читає, та ще й з поясненням, чому не читав і не читає, та 2) його ж характеристика моєї науково-критичної діяльності як якогось "заколотництва" в масштабі всієї нашої еміграції.

Якщо мати на увазі *перший момент*, то мимоволі виникає питання: яка ж це логіка? Моїх попередніх статей на користь слова "радянський" він нібито не читав, а тим часом свою оборону слова "совєтський" скерував проти мене, єдиного "винуватця", названого на прізвище! Звідки ж він міг довідатись, що я, обороняючи слово "радянський", "хука дав"? Тим то можна цілком логічно припустити, що він прочитав не тільки мою статтю "Справді, безглуздя!", з якою безпосередньо полемізує, а й мою нотатку "От так пояснили!", що була надрукована в "Нових днях" за травень 1974 р. Отже, ясно, що він "удавав грека" (якщо вжити його вислову), написавши, що нібито не читав і примітки в "Свободі", бо, мовляв, був зайнятий більш важливими справами: моя ж нотатка "От так пояснили!" була написана з приводу цієї примітки, і ця примітка в моїм тексті процитована. Прочитав він і мій памфлет "Кошелівець харкнув", заголовок якого так закрутив йому в носі, що він утратив "остаточно зхоту читати будь-які" мої писання.

Але тут я підійшов до *другого незатемненого моменту*, наявного в Юриняковому "Листі". "Забувши" про те, як саме Кошелівець "харкнув" на мою повість "Люди в тенетах", на твір, що я його написав "захально" в жахливих 30-их роках, А. Юриняк заголовком "Кошелівець харкнув" натякнув на те, що я нібито створюю "атмосферу неприязні, образ і сварок... у середовищі українських літераторів, мистців і науковців" (я трохи змінив конструкцію, щоб скоротити його багатослів'я).

Та він "узагальнив" передусім свої зі мною стосунки (бо, звичайно, до Кошелівця йому байдицісінько). З огляду на це я мушу пригадати дещо з історії нашої "ближності". От у 1950 р. він був дуже близький мій "ближній". Ми жили в Нью-Йорку по-сусідськи, я бував у нього, а він у мене. Коли я того ж року почав видавати журнал "Всесвіт", то він став його передплатником і між іншими моїми матеріалами, надрукованими в цьому журналі, безперечно, прочитав і мою нотатку про те, як я редагував "Тигролови" І. Багряного. Як відомо, І. Багрянний тоді ще був живий. А як А. Юриняк через деякий час виїхав з Нью-Йорку кудись на захід чи на північ США, то в мене з ним ніяких "сварок" не було. Та от геть пізніше, коли П. Волиняк відзначав 15-річчя свого журналу "Нові дні", А. Юриняк, з помсти за те, що Волиняк не змістив якоїсь його статті (так пояснював причину сам Волиняк), надруку-

вав в "Українських вістях" статтю "Дещо про мораль, а більше про журнал", а в тій статті "обмазав" і Волиняка, і його журнал якнайгірше, а вишукуючи серед матеріалів журналу "кваси" (як він висловлювався), написав про мене таке: "За життя І. Багряного проф. В. Чапленко ніде, скільки нам відомо (а нотатку ж у "Всесвіті" читав!), не підносив у пресі закиду неписьменности авторського оригіналу повісти. А такий, власне, закид містить нотатка-спогад у "Н. Д."... (решти наклепу не цитую за браком місця). І показово, що так, як і в статті "Радянське безглуздя", з усіх тих, що робили "кваси", на прізвище він назвав тільки мене! Отже, вийшло так, як і у випадку з Кошелівцем: на мене зроблено неспровокований з мого боку напад. А звідси виникає питання: чи це я створював "атмосферу неприязні, сварок" тощо? Але я не кажу, що я дуже "добрий", — навпаки, я не дозволяв і не дозволяю нікому плювати мені в кашу. Я дав відсіч Кошелівцеві, як також написав відповідний "відгук" і на оцей Юриняків наклеп. А що я цього відгуку свого часу не зміг ніде надрукувати, то я використав цей матеріал у статті "Ще раз про те саме", надрукованій у журналі "Самостійна Україна" за грудень 1972 р. Власне, мені довелося "обізватися" з приводу такого чудернацького явища, що Юлія Войчишина в своїй монографії "Іван Багрянний" (Вінніпег, 1968 р.), зазначивши під текстом на стор. 42 моє "Вимушене вияснення", на тій самій сторінці вгорі написала: "Тільки дивує нас це (те! — В. Ч.), чому Чапленко вийшов з цими твердженнями аж по смерті Багряного". У "Вимушеному виясненні" я ж якраз і спростовував цю брехню! Так от я, кажу, при цій нагоді згадав і про отой напад на мене А. Юриняка. Він це, звичайно, прочитав і шукав нагоди "вкусити" мене ще раз. Не міг він не прочитати й моєї статті "Про історію українського еміграційного письменства" ("Нові дні", червень, 1973 р.), а в ній не знайти моєї заваги про поплутання в його рецензії на "Величність" О. Ольжича алітерацій з асонансами, ну, а це теж не дуже було для нього приємне...

Нагода для помсти за все це трапилася йому тоді, коли я виступив із обороною слів "рада", "радянський" як політичних термінів. Але як я після його статті "Радянське безглуздя" наступив на його "хвіст у реп'яхах", то він у своїм "Листі" побоявся розкрити зміст цього "образного вислову". А цей "хвіст у реп'яхах" означає, що він був одним із тих, що ще в 1922 р. запроваджували політичні терміни "радянська влада", "ради червоноармійських" чи якихось там інших депутатів. Я теж був одним із таких... Всі ми, хто починав друкуватись за цього режиму, раді були, що можна в такому сенсі уживати українських, а не російських слів.

А от А. Юриняк, "приспосовуючись" до тушешної еміграційної практики, назвав мою оборону цих слів "наївняцтвом", що від нього "здорову людину починає нудити".

У своєму "Листі" він цієї своєї фрази не процитував, а через те наведений у нього мій вислів

Мельниченко Олександра, Голлівуд, США	3.50
Шуть Діна, Чикаго, США	3.50
Грегубчук Іван, Арлінгтон Гайтс, США	3.50
Гречнів Наталка, Річмонд Гілл, США	3.50
Пономаренко Василь, Клівленд, США	3.50
Косовська Ніна, Чикаго, США	3.50
Корзюшина А., Аллен Парк, США	3.50
Місевич Антоніна, Кантон, США	3.50
Гармаш Надя, Сандієго, США	3.50
Федчишин Іван, Детройт, США	3.50
Одарченко Петро, Іакома Парк, США	3.50
Баранник Андрій, Беллесті, США	3.50
Сидорець Григорій, Ірелтон, США	3.50
Садовий Олександр, Ірой, США	3.50
Гірич Стефан, Чикаго, США	3.50
Яценко Іван, Орлінс, США	3.50
Гаркуша В., Плімос, США	3.50
Мішинський В., Денвер, США	3.50
Кутко Ігнатій, Чикаго, США	3.50
Парафенко В., Вестон, Канада	3.00
Брожницький І., Австралія	2.79
Голм Володимир, Вінніпег, Канада	2.00
Ширай Валентина, Нью Гейвен, США	2.00
Гомачок Данило, Ст. Паул, США	2.00
Хохітва Теодор, Фт. Лавдердейл, США	2.00
Д-р Білецький Адам, Нью Фейрфілд, США	2.00
Прот. Бурко Демид, Німеччина	2.00
Шахів П., Порт Алберні, Канада	1.50
Шерей Г., Едмонтон, Канада	1.50
Проф. Архімович А., Розендейл, США	1.50
Сохацький А., Парма, США	1.50
Холодняк Іван, Клівленд, США	1.50
Гарба Василь, Гантсвілл, США	1.50
Вовк Юрій, Німеччина	1.50
Баранник Андрій, Беллесті, США, переслав \$25.00 з "Полтавського вечора" в місті Бо- стон, США	

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Проф. Нитченко Дмитро, Австралія	2
Коверна Галина, Канада	1
Кушляк М., Канада	1

Всім щиро дякуємо за допомогу.

Редакція і адмін. "Нових днів"

із словом "справді" немає логічного обґрунтування.

Наостанку треба сказати, що його звертання до мене з називанням на ймення та отцтво звучить лицемірно. Пише, що "роздратування та злість водили" моїм пером, що я "засліплений злістю" — і "Василію Кириловичу!" А що водило його пером, коли він після всіх моїх вияснень у своїй книжці "Критичним пером", виданій 1974 року, не викинув того наклепу, що його написав у статті "Дещо про мораль, а більше про журнал"? У статті про О. Ольжича скористувався моїм "буквоїдством" з віршування і виправив "асонанси" на "алітерації", а це безглуздя залишив!

З ПОМИНОК НА "НОВІ ДНІ"

Людмила Григорівна Чмир

25-го жовтня 1975 р., в сьому річницю смерті доньки **Людмили**, що загинула на Україні, родина **Григорія Чмира** замовила панахиду, яку довершив о. Мирон Пахолок у православній церкві св. Андрія в Бостоні.

Після панахиди відбувся поминальний обід, на якому присутні, згадуючи покійну, не забули і за нашу українську пресу. На заклик пані Л. Діак, яка коротко розповіла про значення та працю журналу "Нові дні", присутні, в пам'ять покійної Людмили, склали для журналу пожертву в сумі \$59.00.

Жертвували по \$5.00: В. Діак, Г. Чмир, Г. Ранюк, А. Бойчук, М. Шаповал, Г. Безкровний. С. Кайко, А. Баранник, А. Місевич; Г. Котелинець — \$4.00; С. Голуб, М. Калініченко, В. Бойчук — по \$2.00; Г. Гриценко, Г. Музика, Зубик. Суржко — по \$1.00.

Усім жертводавцям сердечно дякуємо.

ТАЄМНИЦЯ СТАРОЇ СОСНИ

У Михайлівському Ліспромгоспі Новосибірської області виник дивний випадок. Один робітник валив дерева мотопилою. Підійшовши до підгнилої деревини, почав підпилювати вниз, але пила на якомусь місці підпилу враз задеренчала й далі не йшла. Лін почав пиляти дещо вище, але ледь допиляв до такого саме місця, пила знову "заартачилась". Тоді він підніс її ще вище — і на цей раз те саме.

Не розуміючи в чому справа, робітник покликав керівника дільниці. Той звелів принести металеві клини й колуні. Випало порядно попрацювати, поки пощастило їм розколоти деревину вздовж.

І коли вони її розкололи, з жахом побачили: в зарослому дуплі деревини був... кістяк людини. На руках і ногах та навіть на шиї кістякові висіли кайдани та ще й крицеві. Скільки років зберегала ця сосна страшну таємницю? Ніхто не міг сказати. Наповне якийсь каторжанин мусив тікати й залізши в дерево, щоб переховатись, вилізти вже не міг та там і Богові свою душу отдав...

М. Тло

ВЕЛИКИЙ ВИПРОДАЖ ПЛАСТИНОК

ДОВГОГРАЮЧІ 10 ЦАЛЕВІ ПО \$1.00

Додайте по 50 ц. за пересилку 2-ох пластинок,
а за кожну додаткову по 15 ц. в Канаді і США.

Рече та стогне Дніпр широкий (М. Лисенко)—
М. Гришко; Зоре моя вечірняя (М. Леонтович)
—Державна академічна хорова капеля "Трем-
біта"; Арія Насті з опери "Наймичка" (М. Ве-
риківський) — Н. Гончаренко; Думи мої (на-
родна пісня) — Державна капеля бандуристів
Української РСР; Заповіт (народна пісня); Те-
че вода в синє море (Б. Лятошинський)—Дер-
жавна академічна хорова капеля "Думка";
Три літа, вірш — Є. Воробйов; Садок вишне-
вий коло хати (М. Лисенко) — Є. Чавдар

Д 12969-70

Думи мої (народна пісня) — Б. Гмиря; Сонце
заходить (Д. Роздольський) — Державна ака-
демічна хорова капеля "Трембіта"; Зацвіла
в долині (І. Шамо) — Н. Міссіна; Три шляхи
(Я. Степовий) — М. Гришко; Така її доля (на-
родна пісня) — П. Беліннік; Юродивий, вірш
— Є. Воробйов; Заповіт (народна пісня) —
Державна капеля бандуристів Української РСР

Д 12973-4

Рече та стогне Дніпр широкий (народна пісня)
—Державна академічна хорова капеля "Трем-
біта"; Гей, літа орел (народна пісня) Б. Гмиря;
Тече вода з-під явора (М. Лисенко) — жіночий
вокальний квартет; А мій батько — орандар
(Ю. Мейтүс) — Державна академічна хорова
капеля "Трембіта"; Думи мої (народна пісня)
— Державна академічна хорова капеля "Дум-
ка"; Полюбила я на печаль свою (С. Рахмані-
нов — сл. О. Плещеева, за Т. Шевченком) — Н.
Обухова (російською мовою); Заповіт, вірш—
Р. Ізницький; Чого мені тяжко; Ой гоп-гопака
(І. Шамо) — Н. Міссіна; Закувала зозуленька
(С. Людкевич) — Державна академічна хоро-
ва капеля "Трембіта"

Д 12975-6

І мертвим і живим, вірш — В. Дуклер; Мину-
ли літа молодії (О. Нижанківський) — Л. До-
роніна; За думою дума (Я. Степовий)—О. Ко-
робейченко; Вечір (П. Чайковський, переклад
Л. Мея) — С. Преображенська (російською мо-
вою); Монолог Ганни з опери "Наймичка" (М.
Вериківський) — Л. Лобанова; Чого мені тяж-
ко (Г. Волошин) — Державна академічна хо-
рова капеля "Трембіта"; Я опять одиниок (С.
Рахманінов — переклад І. Буніна) — Б. Гмиря

(російською мовою); Не тополку високою; У-
топтала стежечку (В. Заремба)—Д. Петриненко

Д 12977-8

Лічу в неволі дні і ночі (Д. Січинський); Ой
одна я, одна; На вгороді коло броду (А. Што-
гаренко) — Державна академічна хорова ка-
пеля "Трембіта"; Три шляхи (Я. Степовий); Ой
по горі ромен цвіте; По діброві вітер віє; Са-
док вишневий коло хати (М. Лисенко) — П.
Беліннік

Д 12983-4

Гарічка, закарпатська пісня з танцем — Дер-
жавний Закарпатський народний хор; На ви-
нограднику, музична картинка (Д. Задор —
слова А. Диянича і народні); Віночок закар-
патських народних пісень і танець "Раковець-
кий кручений" — Державний Закарпатський
народний хор; Королева поліг, вокально-хо-
реографічна картинка (М. Магдій—І. Кутень)
— Гуцульський ансамбль пісні і танцю; Ой
там в гаю при Дунаю, прикарпатська пісня з
танцем — Прикарпатський ансамбль пісні і
танцю; Пожену я сиві воли до води, пісня з
танцем — Державний Український народний
хор

Д 13007-8

Бессмертний заповід, кантата пам'яті Велико-
го Кобзаря (А. Кос-Анатольський) — П. Кар-
малюк; Державна академічна хорова капеля
"Трембіта"; Якби мені черевики (Ф. Колесса);
Не жонися на багатій (Ф. Надененко) — Дер-
жавна академічна хорова капеля "Трембіта";
У неділю вранці рано; Тече вода в синє море
(народні пісні); Вітер в гаї на гуляє (Я. Степо-
вий) — Ф. Жарко

Д 13187-8

"Тарас Шевченко", сюїта з музики до кіно-
фільму. Симфонічний оркестр Українського
радіо (В. Гнедаш)

Д 13189-90

Багато пластинок маємо на вистодах, які не
ввійшли до списку. Будь ласка, заходіть до
нашої крамниці:

Замовлення надсилайте до:

UKRAINSKA KNYHA

962 BLOOR STREET WEST
TORONTO, ONTARIO
M6H 1L6